

*Usmene narodne
priče*

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

Čovjek i zmija	5
Njemušti jezik	7
Znanje i volju ne ubi ni batina	10
Žabica divojka	22
Pepeljuga	24
Žena vraga prevarila	27
Zlatna lađa	29
Konj i čovjek	34
Nebojša	35
Neobična trgovina	38
Prava se muka ne da sakriti	44
Čoban nadmudrio carevu kćer	47
Starac Petar	51
Od linosti nema gore žalosti	58
Našo džak zakrpu	62
Što dočeka linčinu	67
Ko zlo misli - sebi misli	69
Did i momak	73
Vištice u svatovima	78
Čovjek i žena	80
Otac i tri njegova sina	82
Kuliko valja kraljeva brad	87
Dubrovčanin Kaboga i duka od Mletaka	90
Turci i čobanče	92
Ero s onoga svijeta	94
Laž za opkladu	96
Tri latinske riječi	98
Kadija i sir	99

Paša i baba	100
Nasarajdinove gusle	101
Nasrudin hodža i kadija	102
Nasredin miri kavgadžije	103
Nasrudin hodža i njegova krava	104
Htio prevariti Nasrudin hodžu	105
Ciganin pred kadijom	106
Ciganin dobio okladu	107
Laž i polož	108
Jaje od kobile	110
Zla žena	111
Kršćanin i Turčin	112
Nena kako se kruh zove	113
Šta je zapovijed, zapovijed je	114
Mu je lipo tornala	115
Kokošja vojska	116
Al' san bolna, al' ću obolit	118
Kako su dva Puntara čuvali tretoga mertvoga	120
Čudesni paun	121
Baba i grab	122
Mudri dječak	123
Rat kera i kurjaka	126
Jazavac i lisica	129
Lisica se osvetila vuku	131
Međed, svinja i lisica	133
Živad na straži	135
Višeput prevareni vuk	136
Lisica prevarila muža	138
Bolesni lav	139
Jež i njegovi mesari	140
Lisica i mačak	142
Medvjed i lisica	144
Jaje harambaša	146
Zec i kosac	151

Zec i želva _____	152
Medvjed i drijen _____	153
Pas i kuća _____	154
RJEČNIK _____	155

Čovjek i zmija

Jednom je išao neki čovjek iz Veljuna i nosio na leđima drva. Umoran sjede na jedan kamen i počinu. Najednom poče ispod onog kamena nešto cviljeti. Taj se čovjek dignu i odmaknu kamen, ali na njegovo čudo izađe ispod kamena zmija, pa reče čovjeku:

- Čovječe, ti si mene oslobodio od velikoga zla, a ja ću te zato ubiti; i to najprvo ću te mojim jezikom otrovati, a od otrova morat ćeš umrijeti!

Čovjek joj odgovori:

- Ma nemoj tako, zmijo, molim te, poštedi me. Nije pravedno, što si namislila učiniti!

Zmija mu se smilova i reče:

- Ja ti dopuštam, da potražimo suca, pa kako on reče, neka bude onako!

Oni krenuše dalje livadom kraj šume i nađoše jednoga privezanog staroga psa.

Ispripovijedaju mu, što se dogodilo među zmijom i čovjekom. Pas reče:

- Zmija ima pravo!

Čovjek sada zatraži, da mu pas dokaže, zašto bi zmija imala pravo. Pas poče dokazivati:

- Vidiš, čovječe, dok sam je bio mlad i jak, služio sam svoga gospodara vjerno i pošteno; išao sam s njim u lov, kuću sam mu čuvao po danu i noći, po snijegu i ledu, on je imao od mene koristi, i bio sam mu jošte vjeran drug i pratilac. Sada, kad sam ostario, privezao me je ovdje u šumi, da me vuci pojedu. Evo vidiš, da čovjek nije ni pravedan ni zahvalan, stoga ima zmija pravo!

Čovjek sada stade moliti zmiju, da potraže drugoga suca, jer da ovaj nije bio pravedan. Zmija pristade, i oni krenu dalje. Kad su dalje uz šumu išli, namjeriše se na staroga privezanog konja. Zmija reče odmah veselo:

- Evo suca!

Oni mu ispripovijedaju sve, što se dogodilo među njima, pa ga zamole neka sudi, tko ima pravo. Konj reče:

- Dragi moj čovječe, zmija ima pravo. Dok sam ja bio mlad i jak, služio sam momu gospodaru vjerno i pošteno. Jašio je on na meni u lov i svagdje se je sa mnom zabavljao. Vukao sam mu teške terete, njega naokolo vozio i pomagao sam mu na polju, šumi i vodi, po žegi, kiši, snijegu i ledu. Jednom sam mu i život u ratu spasio. Sada, kad sam ostario, privezao me je ovdje, da me vuci izjedu. Evo vidiš, čovječe, da čovjek nije zahvalan, i stoga ima zmija pravo!

Vidi čovjek, da mu nema spasa, pa zamoli zmiju, da potraže još trećega i posljednjeg suca. Kad su pošli livadom dalje, sastanu lisicu i ispripovijedaju njoj, što se među njima dogodilo, i zamole je, neka im sudi. Lisica, kako je bila lukava, privuče se k čovjeku, pa mu prišanu:

- Ako mi dadeš svoje guske i kokoši, dosudit ću tebi pravo!

Onda reče ozbiljno i strogo:

- Ja ovdje kao sudac to raspraviti ne mogu, nego ajdmo na ono mjesto, gdje se to dogodilo!

Kad su došli na ono mjesto, reče lisica:

- Ajde ti, zmijoj, u rupu, u kojoj si onda bila, a ti, čovječe, sjedi ondje, gdje si i onda sjedio! Sad namignu lisica čovjeku, a on poklopi kamenom onu rupu, u kojoj je zmija bila. Tako su čovjek i lisica prevarili zmiju.

Sada se rastanu čovjek i lisica, ali lisica dovikne čovjeku:

- Pazi, što si obećao. Ja ću doći na badnjak po svoje!

Dođe taj čovjek kući, bio je cijelo vrijeme žalostan i nije htio ništa o tom govoriti ženi.

Na badnjak htjela je žena zaklati kokoši i guske, ali je nije pustio čovjek, već joj je rekao:

- Ma nemoj klati, ženo, jer ja sam to obećao lisici, koja mi je život spasila!

I sada je tek čovjek pripovijedao ženi, što mu se onda dogodilo sa zmijom.

Pred noć na Badnjak sjedili su u kući čovjek i njegova žena i gledali na prozor, ali eto ti najednom lisice po kokoši i guske, što joj ih je čovjek obećao. Tada će žena čovjeku:

- Što ćeš ti sve ovo dati lisici, pa da mi gladujemo preko Božića. Uzmi pušku i ubij lisicu!

Čovjek doista poslušao ženu, uzme pušku i ubije lisicu. Lisica se prevale i u posljednjim životnim trzajima reče:

- Ovako čovjek plaća. Ja sam mu spasila život, a on mi ga je uzeo!

Njemušti jezik

Tako je bio jedan car, pa šecući jednom sreće ribara, a on nosi ribu prodavati. Car ga pita:

- Šta bi ti iskao za tu ribu?

- Što mi god dadeš, - odgovori on. Car mu izvadi dukat i reče:

- Evo ti dukat, kad si tako pošten.

Ribar uzme dukat i vrati se kući, a car odnese ribu. Kad je car nosio ribu, progovori mu ona:

- Care, svari me i pojedj, pa ćeš znati njemušti jezik. Ali ako ti je milo da sam znadeš, ne daj nikome kušati ni župe ni mesa, jer kogod kuša, znat će što i ti.

Kad to car čuje, donese ribu kući, pa je dade najvjernijem sluganu, da mu je svari, ali da ne dirne ni župe ni ribe ni za živu glavu. Sluga uzme ribu pa je raspravi i metne variti. A kad je bila varena, reče on sam sebi:

- Bože moj, zašto ja to ne bih smio kušati? Ta car ne će ni poznati, ako ja kušam.

Pa uzme malko ribe te kuša, srknu župe, i gle, namah čuje, gdje čeno za njim stoji i mašuka repom i govori mu:

- Dajde i meni malko, gladan sam.

On to opazi, pa onda uzme ribu i odnese caru. Car ga pita:

- Da nijesi kušao?

- Nijesam, - reče on, a car uzme i pojedje ribu. Kad je car pojeo ribu, čuje odmah gdje muve zuče i divane:

- Da znade car, da je prevaren, bome bi se ljutio.

Kad to car čuje, pita ih, gdje je prevaren, a one mu kažu:

- Misli, pa ćeš se i sam sjetiti. - Car stade misliti dugo o tome, ali se nikako nije mogao sjetiti.

Potom car jedanput zakala u lov sa svojim slugom, pa kad su preko jednog brda prelazili, nađu mravinjak, a to mravi divane među se, kako ima negdje preko tri mora jabuka rodna, i ko bi tu jabuku obrao, pa povadio sredinu iz nje i strpao u hrpu, da bi se za svaku noć napunile one koruge zlata; pa onda zlato ujutru povaditi, a koruge ostaviti, pa će se tako opet do ujutru napuniti. Kad car to vidi, pita slugana, što se je nasmijao, a on reče da nije ništa. Car ga pusti, pa odu dalje. Idući tako dođu u jednu planinu, a kad oni tamo, al govedari zapalili planinu, pa vatra već dogorela do jednog mravinjaka, a mravi se upropadali tamo amo, a ne mogu nikuda. Kad oni k njima, a mravi viču:

- Ne daj nas, Jovo!

Slugan, kad to čuje, sađe s konja, pa uze granu, te onu vatru potrne i odgrne od njih. Kad to car vidi, pita slugana, što mu se je ražalilo na te mrave, kad je toliko oko njih štentao, a on reče:

- Pa zar bi bolje bilo da su izgorjeli? (A car je čuo što su mravi divanili, pa se je odmah sjetio, da i sluga to razumije.) Potom car ode naprvo, a sluga malo zaostane, a najveći mrav upita, što bi najvolio da mu dade zato, što je od njih vatru odgrnu. On reče:

- Ništa, šta bi mi ti dao? - A mrav mu dade jednu svoju nogu, pa mu reče:

- Evo ti ove noge, pa ako ti bude trebalo naše pomoći, a ti samo pirni u nju, pa ćemo svi doći.

On uzme nogu, pa otiđe sa carem dalje. Kad opet tako dođu na jedno mjesto, al' nađu lasicu gdje je premotala hrpu miša, a oni svi viču:

- Ne daj nas, Jovo! Ne daj nas, Jovo!

Kad to slugan vidi, skoči s konja opet, pa ubije lasicu; a kad to car vidi, reče mu:

- E, slugo, nije čist posao: ti si jeo ribe.

A on reče:

- Nijesam.

- Ne, ne, - reče car, - sad je svejedno. Hajdemo kući. Potom oni odu kući, i onda mu car reče:

- Slugo, ja ću posuti po livadi tri struke bisera moje kćeri. Ona znade koliko zrna ima, pa ako toga bisera ti ne pokupiš, da sva zrna budu na broju, ja ću ti glavu odsjeći.

Kad on to čuje, rastuži se, pa ode na livadu i stane tražiti; ali već podne, a on još nije našao tri zrna bisera. Sad on sjede pod trn u hlad da počine (kao veli, sad svejedno, vidim, da me nema), pa tako pod trnom sjedeći opazi mrava, gdje ide uz deblo gore i dolje, i popijeva:

- Blago meni u ljetu! Blago meni u ljetu!

On gleda u njega, pa mu pane na um noga, te ju uzme i pirne u nju, al' eto ti oko njega sve od samijeh mravi oživi, pa ga pitaju šta bi rad. On im kaže, kako je car, zato što je njih odbranio, prosuo tri struke bisera svoje kćeri, i da ih on sada mora pokupiti, ili da će mu glavu odsjeći.

- A još ne znam, - reče on, - ni koliko zrna ima.

Kad to mravi čuju, navale po livadi, i začas mu sva zrna donesu. On sad uzme biser, pa ga odnese i preda caru, a car zapita kćer, jesu li zrna na broju; ona reče, da jesu. Onda mu car reče:

- Sad moraš ići preko ona tri mora, obrati onu jabuku i sredinu povaditi van, a koru donijeti svu amo; ali kora ne smije biti nigdje načeta nego kod cvijeta.

Kad on to čuje, sad se tekar prepane, te otiđe. Idući tako i tražeći jabuke dođe do prvoga mora, i tu leže u hlad da počine. Čim on leže, al' ispod njega travka progovori:

- Ne lezi na mene, grehota je, nego me uberi i pomiriši, a potom se namaži ispod pazuha i koljena, pa ćeš tako prijeći preko mora.

Kad on to čuje, ubere travku, pa ju omiriši, i namaže se, i odmah mu narastu krila. On onda počine još malo, pa se digne na krila, i preleti preko mora, pa opet ide dalje. Idući opet tako dođe do drugoga mora, pa i to preleti, pa tako i treće more. A kad je prešao preko trećeg mora, nađe jabuku, pa dođe, te sjede u hlad poda nju i tu opet malo počine i stane razmišljati, kako bi jabuke obrao, povadio sredinu van, a da kore ne obatali. Najposlije mu padnu na um miši, pa pomisli u sebi:

- Ala, da su mi sada bar dva miša, - oni bi to meni uradili!

On nije nego pomislio, al' se oko njega stvori mišâ, da im broja nema, pa ga pitaju, što bi rad. A on im reče:

- Rad bih, da mi sve te jabuke oberete i da svu sredinu iz njih povadite, ali da kora sva bude cijela, samo kod cvijeta načeta. Kad to oni čuju, prospu se po jabuci, i za čas, al' sve jabuke gotove. On sad uzme jabuke, pa se natovari i vrati nazad, pa dođe k caru. Kad ga car vidi, reče mu:

- Jesi li donio?

- Jesam, - reče sluga, i preda mu jabuke.

Kad to car vidi, reče sam u sebi:

- Božje se nikom uzeti ne da, - pa pusti slugana u miru.

Potom prođe nekoliko zemana, a car se razboli, pa kad vidi da će umrijeti, dozove slugana k sebi, pa mu reče:

- Slugo, ja ću sad umrijeti, a tebe sam prava dosta namučio: eto ti sad moje carevine i svega, pa uzmi moju kćer, te caruj s njome.

I tako car umre. Kad je car umro i zakopan, i prošlo vrijeme žaljenja, vjenča se sluga s carevom kćeri, i tako postane car, pa još i sad caruje, ako nije umro.

Znanje i volju ne ubi ni batina

Bio u davna vrimena jedan kralj. Rodi se njemu sin. Tog dana i u taj čas rodi se sin i jednom njegovom slugi. Sluga se raduje što mu se sin rodio u isti čas kad i kraljev, al' se kralj ne raduje. Nije njemu pravo, što mu sin ima para u sluginom sinu. Još manje mu je bilo pravo, što su dica više rasla.

Nije prošlo ni šest miseci, a kralj jedno jutro izašo u obore, pa se svim fali, kako mu je sin već prohodo.

- To je lipo i fale vridno, - kaže na to onaj sluga, - al' moj već i prag priskoči.

Ne kaže kralj ništa, al' ko da mu se trn zabo pod rebra, tako se trgo i otrčo u svoje dvore.

Prošlo tu malo vrimena, a kralj jedno jutro osvane u košarama, pa se fali:

- Jutros mi sin proguguto ko golupčić, pa zove imenom i mater i mene.

Našo se tu opet onaj sluga, pa veli:

- Svitla kruno, to je fale vridno, al' moj već zna kazati, kad je gladan i žedan.

Kako i ne bi znao, kad je otac sluga, pa mu sin uvijek željan i zalogaja i gutljaja.

Ne kaže kralj ni sad ništa, al' se trgo ko da mu se trn zabo u srce. Bio je on zlopamtilo. Doduše nije tog slugu napastovo više neg' druge, al' se star'o, da mu ni prid oči ne izađe.

Tako je to bilo dok dica nisu navršila deset godina. Onda kralj sazove goste, pa će pokazati kako mu sin sidi u sedlu ko jablan. Što je istina, sakriti se ne može. Ruku na srce, pa se mora kazati, da je kraljevski sin lipo sidio u sedlu. Al' baš kad se on prid gostima pokazao, otrgne se iz ergele divlji ždriječ, pa upravo među svit. Od bisa krvavo zapinušio, a kopitima sve zemlju ore. Leti ko vijar, pa se, dok trenes, počelo sklanjati i malo i veliko. Bilo bi veće nevolje pod kopitima ždriječ, al' se u to stvori prid njima slugin sin. Nit ga je ko vidio, nit ga čuo, stvorio se tu ko da je iz zemlje niko. Svi biže, al' ne biži on. Stao ko da se nogama u zemlju ukopo, pa kad je divlji ždriječ sunio na njega, a momčuljak se samo izvio ko trava prid vitrom i nije se dobro desnicom grive ni dovatio, već je sidio na ždriječ.

Jašio je lipo i kraljev sin, al' u sedlu, na pitomoj kobili. Al' kad je slugin sin zajašio divljeg ždriječ, ta ni triput ga nije nogama stisko, konj razigro pod njim ko sito mače. Stalo srce od čuda u svakog, kad su vidili momčuljka kako sve raste na ždriječ.

Kad je kralj čuo čiji je to sin, tu više nije bilo razgovora. Odma' dozove slugu i kaže mu:

- Il' se ti gubi iz kraljevine, il' tog derana šalji u svit, da mu se i trag zametne. A još najbolje će biti, da ga daš za šegrta kod jednog mog kovača, tamo na kraj moje kraljevine.

Kud će sluga drvetu kamenu, kad je u njega sijaset dice, već odvede sina kovaču. Taj kovač bio u jednoj pustolini za koju se i sunce svake sedme godine siti, a kralj mu već poručio, šta će činiti sa ovim momčuljkom.

Došo deran da uči bajage zanat kod kovača, a nakovanj onda vidi, kad ga majstor polegne priko njega, da bi ga batinom častio. Slugin sin je bio konten na svačeg ko strmoglavac, al' ni govora o tom da štogod uči il' zapita, već od jutra do mraka mora napajati i češljati pačiće.

Od jutra do mrknuća idje on po šumi za pačićima, a u ruke mu ne daju ni struk kukurušne. A njegov nazlaba i lisica, pa čak i kurjak. Tako ga jedared skoli čitav čopor kurjaka. Šta će on prazni' ruku, već potrže jedan 'rastić, koji nije bio mlađ od njega. Potrže on njega, pa kako ga se lako dovatio još i grumen-dva kamena mu je sa žilama iščupao.

Kad je onda počeo kurjama činiti kože, na čas je svima odilio opaklije od mesa, a mesto od kostiju. I od tog vrimena kako ga buva dirne, a on dovati koje drvo, pa udri. I što dalje, a momak sve veća drva trza iz šume.

Nije prošla ni godina šegrtovanja, a u njega nabubrila pleća i mišice ko da je 'rastov panj. Majstor ga i jutrom i večerom časti i batinom i vrangijom, pa misli da je deran natečen, a ni u snu nebi pomislio, da na toj mršavoj 'rani deran mož' i jačati. Nije on mislio na to, kad je slipo slušo kraljevu zapovist i derana mučio, al' se jedno veće mogo zamisliti, samo nije imao kada.

Došo deran u mrak kući iz šume, a kovač po starom: nađe on uvik za što će derana natučiti, pa tako i sad.

- Kako ti pačići izgledaju?! Tako ti nji' češljaš? Vidi patka! Zašto se njemu rep zavrnio gorij?! A perje u patke? Ko da se vitar ugnjizdio!

I odma' on derana po ušima, pa mu ni to nije dosta, neg' će ga poleći na nakovanj. To bi tako i bilo, da nakovanj nije bio pod velikim dudom. Al' kad se šegrt dovatio dudu, pa počeo s njim češljati kovača, za tren oka je kovačka žena ostala udovica.

Nestalo majstora, pa sad ne će biti ni šegrt. Smisli momčuljak da krene u svit. Nakovanj natuče na dudovo deblo, pa sad ima buzdovan. Da bi od službe imo i zarade, pokupi on pačiće u jednu torbu, pa je baci priko buzdovana.

Ide on sada od drveta do kamena, pa traži službu. Kaže on da je kovač, al' kad vide kako u torbi nosi pačiće, ljudi mu se smiju:

- Ta nisi ti kovač, već pačiji čoban!

Ne mari on ništa, što mu se smiju, pa ni ne dira nikog, kad njega ne diraju. Tako je 'odio i brodio i po vrimenu dođe i do dvora kralja, u kojem je njegov otac bio sluga. Al' prije neg' će ući, on buzdovan sakrije u šumi, pa uzme u nidra samo svoje pačiće i tako se javi kralju.

- A što bi ti? - pita njegov kralj, kad ga je pripozno.

- Pa ja bi da radim u svom zanatu, - kaže momčuljak.

Kralj misli, da je onaj kovač derana istiro iz pameti, pa ga je zato i poslo, da se tu osramotiti, a kako to ne bi i mislio, kad vidi momka, koji bi tjo biti kovački kalfa, a pačiće drži u nidrima. Unaprid se kralj već smije i odma' ga i primi, al' mu kaže:

- Slušaj ti momče, ja imam već devedesetidevet kovača, pa ćeš ti biti stoti. U tom zanatu sam i ja majstor, jer volim da jutrom jačam ruke. Primit ću te, al' kod mene nema buđenja. Ako te ma koje jutro zateknem da spavaš, po jedan prst ću ti otkinuti.

Pristane momak i tako, pa onda ode do svoji' roditelja. Kad ga je otac vidio, sirotom starcu i kosti zdr'čale od stra', pa ga ovako dočekao:

- A koja te je nesrića, sinko, ovamo nanila?! Ta kralj će te stamaniti, samo ako dozna, da si ovamo smio koračiti.

- Ne će, babo, jer i da 'oče ne bi mogo. A još me je primio i za kovačkog kalfu, - kaže momčuljak, al' nije pričutio ni pod kakom pododbom ga primio.

- Di ćeš, po nesrići sinko, još i za kalfu kod njega, kad je kralj i u kovačkom zanatu majstor na glasu. A što si ti mogo za tako kratko vrime izučiti u toj pustolini? A kralj ustaje prija prvi pivaca, a ti si mlad, pa će te tako nejakog san svladati.

- Ne bojte se vi, babo, ništa, već mi pokupite iz nidara ove pačice, što sam u službi zapačio, - kaže momčuljak.

Starcu nije ni do čega, al' kad je sin navalio, uzet će već pačice. Maši se otac, pa će i mater pomoći, al' kad prvo pače izvadili, a njima oči stale. To pače je zlatno. Iznenadi se i momčuljak, pa brže bolje vadi i on pačice, al' kako kojeg izvadi, a ono svako zlatno. Navadio on tako dvadesetijedno pače, pa sva soba svitli.

- Šta je to postalo od moje službe?! - začudi se momčuljak. Sad se on čudi, al' se otac umirio kad je to vidio, pa kaže:

- Sinko moj, mora da si pošteno zaradio, kad ti se služba ovako platila.

Sad otac već viruje u sina, samo kaže da te pačice zatvore, kako i' kralj ne bi opazio, jer će njim od zlobe napakostiti. Sin poslušao oca i pačice ponese na tavan, pa će njim dati pregršt kukuruza, da se zabave. Zavati on šakom iz krušne kotarice, pa baci zrnje prid pačice. Baci momak, pa se opet ima čemu čuditi: kako zrno pade prid pačice, a ono zlatno.

Zasvitle zrna, pa momak nije stigo ni da zalupi tavanska vrata, a kraljev pivac već spazio zlatna zrna. Skoči on sa pajate, pa s kraljevskog tavana upravo na slugin. Tira njega i momčuljak i sluga:

- Iša, đavolski skote! Da te gazda vidi, pa još da nas obedi! Ništa nije lakše reći, neg' da smo te mi, siromasi, ukrali.

Tiraju oni njega, al' jedva ga otirali.

Legli oni sad spavati, al' cila kuća strepi ne će i' momčuljak prispravati pivčije kukurikanje. A di ne bi i strepili, kad kraljev pivac svako jutro skoči s pajante, pa prvo kralju iznad glave zakukuriče. Al' ovo jutro pivcu prvi put nije bio do kraljevog kreveta, već na siromaškov tavan. Provuko se pivac kroz budžu, pa kad je volju napunio zlatnim kukuruzom, a on se oglasi:

- Kukuriku, privario sam vas! Kukuriku, ako i sve jame začepite na tavanu, ja ću se i kroz traku uvući, kukuriku!.

Tako se on oglasi, pa iskoči kroz budžu i ode da budi kralja. Pivac iskoči, al' momak u opanke uskoči i već je u kraljevoj kovačnici. A kralj ni ne ide u kovačnicu već do slugine kolibe, pa već vadi nož od trake. Kido bi on prst momčuljku, al' se grdno iznenadi, kad dođe do kolibe, a iz kovačnice začuje kako momčuljak piva i zvoni po nakovnju.

Tako jutro za jutrom, al' momčuljak uvijek ranije stigne za nakovanj. Šta će sad kralj, već će zanovetati radu. A lako je zanovetati, kad momčuljak sad zapravo stao za nakovanj i uči ono što kradom mož' naučiti, jer je kralj zabranio svima, da ma što pokažu momku. Kvrca momak po nakovanju, pa što nauči, sve to dvared proznoji, al' di će šta i znati, kad je samo pačice napajo. Nazlaba ga kralj iz dan u dan:

- Kako ti kuješ ovo, kako si iskovo ono?!

Tako to išlo jedno vrime, a momak čuti sve dotle, dok nije naučio što mu triba. Niko njemu ne pokaziva ništa, al' on što danjom vidi to noćom na nakovnju uči. Kad se već izvištio, a kralj od bisa još jače počeo zanovetati, momak onda skoči:

- A koliko puta triba da ja uranim prije vas, pa da vam jedan prst otkinem?!

- Šta je! Ti još smiš i zivati?! - drekne kralj, pa će nož od trake i osići momku obadva uva i jezik.

Oće kralj, al' oće i momak, pa kad je onda pačiji pastir podigo veliki čekić i malecno udario, nakovanj je u zemlju satiro. Kralj zinio, pa zanimio, al' se momčuljak zauko. Dovatio kralja za vrat, pa kaže:

- Šta zivaš sad ti?! Nisi valja pače, da te kljukam?!

I kad je onda s njim treso, tri zida je kovačnici izbio.

Slomio se kralju nož od trake, al' ga nije ni požalio, kad je opipo rebra i vidio da su mu sva čitava. Ode on iz kovačnice, pa je još manje žalio za nožom od trake, kad je vidio, da mu je i glava čitava ostala, samo se čvorgama načičkala. A momak poviče za njim:

- Svitla kruno, zanovetat' mi može onaj, ko me nečem uči il' me pouči. A ko me ničem nije učio ni poučio, a misli mi pokazati, kako ima suviše pameti, ja ću mu i na glavi lako udariti slavinu, da napravimo oduška za onu pamet, što pritiče.

Vidi sad car da sa momkom ne može ni prste vući, a kamo li mu prste kidati, pa bi ga se kurtalisao. A kako i ne bi, kad je momak taku snagu steko, dok je samo pačić napajo; a šta će još postati od njega, ako ostane u kraljevskoj kovačnici.

Kaže kralj ženi svoje nevolje, a ona će ga svitovati:

- Znaš li, čoviče, šta ćeš s njim uraditi?! Kaži mu, da je svakog miseca red na jednog kal-fu, da ide po ugalj u šumu i pošalji ga u crnu planinu do zmajava od devet glava. Taj će ga valja stamaniti.

- Tako je ženo, - obraduje se kralj. - Tamo ćemo ga poslati, pa će mu zacrniti zmajev ugalj.

Odma' kralj otpremi momka po ugalj, al' dabome ne kaže, da je u toj planini devetoglavi zmaj. Ne kaže kralj, al' kaže jedan patak. Među zlatnim pačićima se izmetnio jedan, pa u toga izrasto crven oroz ko u u pivca, a kandže ko u orla, al' vatrene.

- Goso moj mladi, - javi se on momku, kad se ovaj spremio po ugalj, - oderi vola, pa u kožu uzmi smole. To ponesi, a mene povedi, kad pođeš u crnu planinu.

- Šta će mi to?!

- U uglju vatra, u smoli vatra: vatru ćeš doneti, vatru i ostavi, - kaže patak. - Nek' ne kaže goso od planine, da smo oštetili njegovo blago.

Učini momak tako i pođe, a patak crvenog oroza za njim. Sricno oni stigli u crnu planinu, al' je tu nikla nesrića. Jedva su došli do prve žile uglja, a iz planine se digne crni zmaj sa devet glava.

- Ko to hara moje blago, a za svaku glavu mi ni divojku ni jagnje nije donio, - zagrmi on iz oblaka.

- Otkud tvoje ovo blago, kad ni oro ni kopo nisi ovu planinu?! - kaže njemu momčuljak.

- Sa jačim nema divana, već smlati uši pa slušaj, ako ti je glava mila.

- Ko je jači, to će se na mejdanu viditi, a rič je svakom data, kome u glavi vitar ne ćarlija. Meni ugalj triba, da što god korisno iskujem, a ne da glave kidam za njega, pa ću ga i uzeti, - kaže još momak.

Zmaju više nije tribalo. Kad se zaušiljo iz oblaka pa sunio na momka, čovik bi samo pomislio: sad je tu planina, al' sad je biti ne će. Strmoglavio se zmaj, a zlatni patak u to vikne:

- Goso mladi, volovskom mišinom po očima, a ja ću vatru iskresati!

Kako patak to izustio, a zmaj već iznad glave. Al' ga momak ošine mišinom po očima, pa zaspe sve zmajeve glave smolom. Jedva je polak mišine ispraznio, a patak skoči zmaju među oči, pa očeše kandžama crveni oroz. U to iz oroza sunu varnice, i smola bukne crnim i modrim plamenom. Upalila se smola, al' se sva i uvatila među oči i po krilima, pa zmaj za čas opigavio plamenim pigama. Zaurla on, pa sve lupa devet glava i o drvo i o panj i od muke sune među oblake, ne bi li ga oni orosili. Al' u to i zlatni patak prne pod oblake, pa kako u kojem začeprika s onim plamenim kandžama u njima sivne, i zmaj se sve više pali. Nije tu ni prošlo vrijeme koliko da očima treneš, devetoglavi je misto krila imo prženicu i padne doli ko kamen.

- Sad ga zaspi smolom, što ti je još ostala u mišini, - naredi patak momku.

Izgori zmaj ko suv ugarak, a mast mu se topi i sve potokom lije, pa tako poplavi i momkove opanke. Kako se mast opanaka dotakla, tako se na nji' vaća kost, i opanci čvršći od čelika. Kad je momak to vidio, nije mu patak tribo kazati, da se u zmajevoj masti okupa. Uvatila se na njega kost, al' od pete do glave, pa da se bucka s bikom kamenog čela, ta i tog bi smrsko u paramparčad.

Nije njemu ni tribo sad ni budak, ni čakanjac, već šakama načupa uglja, na napuni mišinu. Zabacit će on nju na rame, al' se javi zlatni patak:

- A što bi, goso moj mladi, išo pišice, kad imaš konjica!

- Otkud mi sad i konjic? - začudi se momak.

- A što sam ja?! - izbekari se patak i kaže mu, samo nek ga jaši i mišinu tovari.

Kad je to patak reko, tu riči ne triba trošiti, i momak ga je već i zajašio. Jedva on mišinu pribacio, a patak zastrugo onim plamenim kandžama, pa sve put izorava kudan kasa.

Skloni se patak na tavan, a momak s mišinom uglja u kovačnicu. Kad ga je kralj ugledo zdravog i veselog i još s toliko uglja, bome mu se žuč uzmutila od bisa, pa ga pita:

- Zar nisi nikog susrio u crnoj planini?!

- Jesam niku zoljicu. Uzmuvala mi se oko nosa, al' kad sam je zvrncio malim prstom, od nje ni pepela nije ostalo, - nasmije se momak.

Kralj bi od bisa skočio sebi u usta, al' vidi da se momka ne će ružnim kurtalisati. Mora sad i lipim samo da momak ode, jer će u kralja oči pobiliti od zlobe, ako ga iz dana u dan stane gledati, kako je bolji junak od njegovog sina. Nema druge, već se kralj stane primagati i kaže momku:

- Sinko, vidim da ti sve ide od ruke, al' tvoji deset nokata pritvrđi za moje nakovnje, pa pođi u svit tražit' boljeg majstora.

Momak se nije ni zgrijo na svom ognjištu, pa mu baš nije pravo da opet krene od nemila do nedraga, al' nije još ni zaustio, vikne mu s tavana zlatan patak:

- A divojku tribaš tražiti, kad si već dorasto za ženidbu.

Ne bi momak poslušao kralja, al' kad se patak tako misli, tu nema pokrke.

- Što si mi dosad služio, platit ću ti dobro, da imaš usput za lulu duvana i na čašu vina, - prinemaže se kralj i dalje, samo da bi ga otpratio u svit.

- Ne triba meni ništa, samo mi dajte nakovanj i drugo na čemu sam zanat učio, a dok ja imam deset nokata i zdravu pamet, nastaći ću ja sebi svega, - lipo odgovori momak.

- I za tolike godine službe oca ledinu u planini devetoglavog zmaja i da ga tu niko ne nazlaba, - vikne patak s tavana.

Dat će kralj sve, a najviše bi dao otrova, da i' pomori ko pacove. Momak sad odma' za nakovanj, pa će ga u volovsku mišinu, a kralj još zapita:

- A ko to više s tavana?!

- Ta jedan moj pobratim, koji je još jači i još više konten na sve neg' ja. Taj di pomiluje, tamo živa rana ostane, a di udari tamo i sunčev zrak pogrudi, samo što njemu nije još vrime, jer mu još nisu izrasli zubi.

Kad je kralj tako što čuo, odma' je priskočio i sam počo tovariti momkovu prćiju. Kurtala i ovakog kalfe, - misli se kralj, - a još više kurtala takog pobratima. Nit' pita, nit' želi čuti više za tog pobratima, al' momak već vidi, da kralj ne zna, je l' krv crvena je l' žuta, pa veli:

- Otići ću ja, svitla kruno, al' mi je žao, što mi niste dali vrimena, da s mojim pobratimom pokažem, što znamo. On bi još siso nekoliko nedilja i linčario se, al' posli tog bi bilo zašto oči razrogačiti.

- Ne kažem da ne bi to volio viditi, - prinemaže se kralj, - al' nisam ja toliko bogat, da možem toliku snagu 'raniti. Prid vama je srića, a svit je širok.

Tako kralj kaže, pa još i uzicu veže na mišini, samo da momak, što brže krene. Ode momak smijući se, pa krene i svoje roditelje. Nije nji' bilo teško krenuti, kad su kod kralja bili i soparni i goli. Uzeli starci ono malo bućurića, pa usput pitaju sina, kuda će on s njima.

- To nek vam kaže moj konjic, - nasmije se momak.

- Kazat ću ja. Usta su mi prorizana, a rič nije u njima zamrla, - nasmije se sad i patak onim njegovim pačijim smijanjem, - samo kad stignemo na vaše ognjište. A sad se tovarite svi na moja pleća.

Za čas on nji' stovari u planini, di je kadgod haro i pustošio devetoglavi zmaj, pa zastruže vatrenim kandžama po jednom velikom kamenu. Kako ga optrčo, a tu lipa koliba. Spolja drvena, a iznutra zlatnim cigljama ziđana.

- Sad svakom pačetu istrgnite po jednom perce iz desnog, a jedno iz livog krila, - kaže on momkovim roditeljima, - pa i' zadite u zemlju oko kolibe. Kako rečeno, tako i uređeno, i taj čas misto zlatni' pera oko kolibe stoje lipne mlade voćke i na njima rod, da ti srce lipšeg ne može zaželiti.

- Sad vi samo timarite moju braću i sestrice, - kaže onda patak, - a oni će vam danas snesiti četiri zlatna jajeta, pa onda po četiri svakog mladog misica. Prva četiri bacite na četiri strane oko kolibe, pa vam niko ne će moći tisnit' na nju, ta ni vitar ni snig ne će prići priko nji'. A kad vam što triba, vi samo zakoturuškajte po jedno jaje po ledini, pa će vam se sve stvoriti, dok nas dvojica ne dovedemo sebi mlade.

Lipo se oni sad oprostite od staraca i od oni' drugi' zlatni' pačića, i momak zajaši svog konjica, pa i' za čas nestane iza planine.

- A kud mi to sad idemo? - zapita jedared momak.

- Isprostite divojke tebi i meni i naći mladoženje za moji dvadeset sestara.

Iđu oni sad, kad li se momak siti:

- Pobratime, ja sam zaboravio svoj buzdovan!

- A šta će ti taj nakovanj, imaš već jednog u torbi!

- Imam, imam, al' na ovom sam učio raditi, pa ću to i otsele činiti, a na onom su me samo tukli, pa ako dođe usput do kavge, i ja bi s njim po neprijateljima.

- Tamo, di mi idemo ne ćemo zamećati kavge, već pamet osvitlati, - kaže na to patak. - A kad dođe do kavge, mi ćemo se vratiti do tvog buzdovana.

Momak se već naučio da sluša svog pobratima i ni sad mu se ne protivi.

Putovali su oni tako do druge misečeve mine i dođu do komšijskog kralja. Kako stigli prid dvor, a patak se pritvori u običnog, i momak ga uzme u nidra. Tako se javi kralju i kaže, da ima kovački zanat i alat, pa bi rad bio kod njega kriv zaraditi.

- Kod mene možeš, al' od mene ne možeš kriv zaraditi, sinko moj, - kaže mu taj kralj.

- Kako to?! - začudi se momak.

- Tako, što sam i ja majstor od tog zanata. Možeš tu raditi, al' kod mene nema ni plaće, nit' ću ti ja zapovidati. Kod mene je služba ovaka: što znaš, nauči me, a što znam, nauči od mene, - to će ti biti zarada, a što je u mojoj zdili to će biti i u tvojoj, jer mi svi iz jedne jidemo.

- Pristajem ja, svitla kruno, samo ja imam i jednog patka, - pa da se i njemu nađe zalogaj, - kaže momak.

A kralj njemu odgovara ovako:

- Što ti je u nidrima, to ti je na srcu, - a što ti je na srcu, to će pokazati plod tvoji' ruku. Kako bilo tebi, tako će biti i tvom patku.

Tu je sad pogodba bila gotova, i momak odma' ode u kovačnicu. Tu dvadeset jedan nakovanj, pa za dvadeset momci, al' na dlaku ko novi kalfa, a jedan nakovanj je za kralja ostavljen. Odma' momak svoj nakovanj i alat iz mišine, pa se uputio u poso. Zna i on iskovat, što ovi još nisu vidili, al' bome tu svaki nakovanj izgleda ko rodna njiva: ugrijano gvožđe je sime, a kad momci počnu kovati, gotov i dobar rod. Pa još kad se stari kralj lati! Iskuje on i ružu od cviča, pa se sve rumeni.

Tako samo oni rade od ishoda sunca do mrknuća, a za zdilom svi zajedno, pa i patak, al' i kraljeva 'čer jedinica. A ta jedinica bila lipa ko da je zora svaki dan u obraze ljubila, a sunce joj kosu milovalo. Dorasla divojka za udaju, i kralj oglasi, da će je dati za onog, ko iskuje klivku od zlata, ali da bude laka ko perje.

Jedva to kralj razglasio, kad mu stiže u goste mlađi brat, koji je imo kraljevinu u komšiluku. I u ovog kralja 'čer jedinica, mezimica, al' ko jaje jajetu slična jedinici kralja-kovača. Kad je gost čuo kako stariji brat udaje 'čer, razglasi sad i ovaj, da će svoju 'čer udati za onog, ko mu donese zlatnog patka.

Kažu još obadva kralja:

- Ostavit ćemo mi mladencima zlatnu kolivku i patka, ne triba to nama. Mi ćemo samo da vikimo, kojiko koji mladoženja vridi!

Diglo se sad mladoženja sa svi' strana, kad su udavače lipotice na glasu, a koliko su lipe, nisu manje ni dobre ni vridne. Nije to šala take dobre žene zapatiti, jer ništa na svitu ne vridi toliko, ko dobro čeljade s kojim ćeš vik vikovati. Bilo je sad sijaset mladoženja, koji u životu ruke radom nisu natrudili, al' se sad svi dali, koji u kovače, koji u lovce. A dva kralja kažu:

- Divojke će dobiti samo dvojica, al' će bar tu šta nji' naučiti pošten poso.

Dabome, da su se prvi latiti posla kraljevi kovači, pa dan noć kolivke iskivaju, a novi kalfa samo plugove kuje. Čudi se ono dvadeset momaka, što se najmlađi kalfa ne laća posla, a ni ne primjećuju, da ti' dana nema njegovog patka.

- Ti se ne misliš ženiti?! - pitaju momci patkovog gosu.

- Kako da ne mislim, kad ćemo se svi zajedno okučiti, - kaže on.

- Kako to?! - čude se momci još više.

- Uskoro će biti, pa ćete onda čuti i viditi, a sad me više ne pitajte, jer i da 'oču, ne smim vam ništa kazati.

A ne može njim' reći, kad ga je patak učvrstio, da samo ćuti i radi svoj poso, dok se on ne vrati od kuće. Kad su kraljevi razglasili, kako će udati svoje ćeri, patak to veće reko momku:

- To su divojke za nas. Našeg gose 'ćer će biti tvoja, njegovog brata 'ćer moja. A ovo dva-deset momaka će biti moji šogori.

I kaže momku, da on samo i nadalje kuje plugove. Patak se to veće digne na put i ode do svoji' sestara. Sedmi dan se vrati i donese tri torbe zlatnog maška, što je napirčio od sestara. Kad su uveće svi zaspali, patak razbudi svog pobratima i šapne mu:

- Hajde, sad ćemo nas dvojica kovati zlatnu kolivku.

Patak grije i drži zlatan mašak, a momak kuje, i kad zora na prag, a zlatna kolivka gotova.

- Sad ti pođi do našeg gose, pa pridaj dar njegovoj 'ćeri, a ja ću u stopu za tobom do moje divojke.

Odma' momak poslušaj, i kad je kralj-kovač uzo kolivku u ruke, od radosti je momka poljubio u obadva obraza.

- Sinko moj, pa ovo je lakše od paperja, a lipo je, da bi se svaka tica pozlatila, koja bi na nju stala.

Kako on to kazo, a vrata se otvore i na kolivku skoči momakov pobratim patak. Kako skočio, on se u zlatnog pritvorio.

- Evo i mojoj ćeri jabuka, - obraduje se mlađi brat kralja-kovača.

- A di je đuvegija? - zapita onda kralj-kovač.

- Mora da je stidljiv, kad je osto napolju, - kaže mlađi kralj.

- Nit je stidljiv, nit je osto napolju, - začuju oni na to glas.

Pogledaju oni, ko to govori, al' tu đuvegije nema, pa će vratima, a na patka ni ne gledaju, kad su sad svi na đuvegiju ljubopitljivi. Nagrnu svi na vrata, al' ni prid vratima nikog nema.

- Pa di je taj đuvegija, kad mu glas čujemo, a njega nema?!

- Evo ga! - vikne onda patak i skoči svojoj divojki u krilo.

- Ko, zar ti?! - začude se sad svi osim patkovog pobratima.

- A šta se čudite?! Vi ste razglasili, - kaže sad patak svom didi, - da će biti divojka onog, ko donese zlatnog patka. Ja sam došo eto sam.

- Kad si došo sam, ja ću se za tebe udati, - kaže na to divojka.

Kako ona to izustila, a patak vatrenim kandžama očeše svoj crveni oroz, i patak zine, a iz usta mu iskoči momak ni manje ni više lip, neg' njegov pobratim.

Sad je tu bilo veselja i veselja, pa obadva kralja pitaju, kako je on to bio običan patak, pa zlatan patak i sad posto ovako lip momak. Kaže on njima sve po redu.

- Moj otac je bio kralj, al' ko što ste vas dvojica braća, kaže kraljevima, - tako je imo i on jednog mlađeg brata. Pazio ga i mazio, al' taj mlađi brat je bio zloban i nenavidan, pa u potaji smisli, da mom ocu dođe glave i kraljevine.

- Da to nije onaj pogani kralj, kod koga je moj otac bio sluga?! - zapita patkov pobratim.

- Dobro pogađaš, - kaže momak-patak.

I onda dalje ispriopovida, šta je bilo. Ta pogana duša ode u svit, da bajagi uči kovački zanat, a zapravo je pošo u svit, da nauči, kako će svog rođenog brata stamaniti, samo da bi

svoju lakomost zasatio. A zloban je on bio na svog starijeg brata i zato, što je ovaj imo sina i dvadeset lipi ćeri, a u njeg nikako poroda.

Vrati se ta pogana duša kroz godinu u dvorac svog brata i odma' se pofali, da je zapatio taku vođu s kojom može vola u panj pritvoriti, drvo u kamen i druga čuda stvarati.

- Samo me niko ne smi' gledati, kad ja s tom vodicom škropim, - kaže on još bratu, patkovom ocu.

Odma' će on kralju i pokazati, šta zna i može, pa kralj i kraljica i sva njegva dica krenu s ovim nesrećnikom u šumu. Jedva su oni stigli u šumu, kaže njim' ova pogana duša, da se svi okrenu od njega, pa će viditi čuda.

Poslušaju oni njega, a on iza leđa poškropi sve nji', i svog brata pritvori u 'rast, kraljicu u vitu jelu, a svu dicu u pačice. Utamano on nji' al' je 'tio ostat i čisti' ruku. Niko mu ne može kazati, da i' je ubio, al' u sebi je mislio ovako: 'rast i jelu će kogod posići, il' će i' grom opaliti, a pačice će valja koja lisica za vrat ščepati. I još da bi mu duša bila mirnija, odnese pačice svom kovaču tamo u pustolinu, di je i patkovog pobratima otprovio, pa mu još zabrani, da ni za živu glavu ne zakolje ni jednog.

Uzo on sad i dvorac i kraljevinu svog brata, pa ga ni brige. Al' nije on znao jedno: ako kogod tim pačićima pokloni svu svoju muku, bar za tri misečeve mine, onda će se oni pritvoriti u zlatne, a ako se koje od nji' oženi il' uda u kraljevski rod, onda će se svi spasiti.

- Eto, - pokaže on onda na svog pobratima kovača, - on nam je poklonio sav svoj trud, pa smo postali zlatni pačići, a ja sam dobio za ženu kraljevsku 'ćer, i evo od pačića momak, a kod kuće moji' dvadeset sestara sad već čekaju mladoženje.

Sad je tu bilo veselja, pa se svi grle i ljube, a najviše dva pobratima. Dva kralja bi odma' i svatove sazivali, al' će na to dva pobratima:

- I oni naši dvadeset drugova iz kovačnice će se zajedno s nama ženiti.

- Da nam ne će biti šogori, - patkova divojka će.

- Baš tako, - odgovori patak, - jer su moje sestre divojke baš za nji' stvorene. A svatove ćemo zvati, kad i moji siroti roditelji budu tu.

Svima je to i pravo i drago, pa se obadva kralja i svi mladenci skupe i odoše u patkovu kraljevinu. Tu je sad bilo radosti već kod kovačeve kolibice. Kad su stari sluga i njegova baba vidili, kako snaju vodi sin, njima srce umalo nije puklo od dragosti. A kad su dvadeset kovački' momaka vidili, kake sestre ima patak, bome je i njevim srcima bilo tisno u prsima. Sad su svi pošli do onog starog' rasta i vite jele.

Kad su oni stigli, a stari rast se orosio zlatnim suzama, pa mu pukne najdeblja žila u panju, i iz nje skoči patkov otac zdrav i ves'o. Kako on iskočio, a 'rast sav zasja, a kako i ne bi, kad je posto zlatan.

Odma' oni otrče i do vite jele. Zasuzi ona srebrnim suzama, i u to i na njoj pukne najveća žila na panju, i iz nje iskoči zdrava i vesela stara kraljica. Kako je kraljica svoju dicu zagrlila i izljubila, sva se jela zasja, a kako i ne bi zasjala, kad je postala srebrna.

- A kuda ćemo sad? - zapita kralj-kovač.

- U tvoje dvore, pretelju, - progovori prve riči patkov otac. - Svetkovat ćemo, a ne ćemo se u radosti svetiti onoj nesrećim, mom crnom bratu.

Kako rekoše tako i učiniše, al' još nisu bili ni priko planine u kojoj se sad sjao zlatni 'rast i srebrna jela, a ona crna duša već dotrčala sa slugama. Udario sjaj čak do dvorca, pa je on potrčao na svitlost ko mušica. Čim je stigo, vidio je, da je zlo za njega, al' je prva kod njega lakomost. Odma' on vikne slugu, da siku zlatno i srebrno drvo. Poslušaju slugu, al' kako

koji udari, sikira sklizne, a varnice udaraju u oči. Kralj se malo nije zagušio od srdžbe, pa dovati on sikiru, al' kad je udario, na 'rastu nisu varnice iskočile, već crven plamen mu obavio glavu.

Kad je onda bacio sikiru, do dvorca se ni zaustavio nije. Ode on kukajući, a svatovi sa planine poviču za njim:

- Ej, nevoljo nenasita!

Odoše sad oni, pa kad su se siti nasvatkovali, onda su se opet latili svaki svog nakovnja, a žene preslica, i živili su u srići i blagoslovu.

Al' nije to potrajalo dugo. Onoj crnoj duši sad nije bilo mira. Dan za danom se muva oko zlatnog rasta i srebrne jele, pa tumara okolo po šumi i jedared naiđe i na buzdovan sluginog sina. Sad mu se klin još više zabio u glavu, krene i u planinu, di je bio kadgod devetoglavi zmaj. Nađe on tu kolibicu za najlipšim voćem na leđini, pa će njoj. Pođe, al' jedared mu se noge usikle u zemlju, pa ni stope dalje. Pogleda on, a prid njim zlatno pačije jaje. Odma' se on maši, al' jaje ni da pomakne. Krene on okolo, al' i tu naiđe na jaje, i tako sa sve četiri strane. Što onaj buzdovan nije mogo niko živ pomaknuti, to ga nije ni čudilo, al' se bome grdno začudio, što ova jaja ne može ni dignuti, a ni prići priko nji'.

Buzdovan je pozno po nakovnju, pa mu se sad uvrtilo u glavu, da su u svem ovom prsti sluginog sina. I odma' pošalje svog povirnog čovika u pustolinu kod onog svog kovača. Kad je dozno, kako je taj kovač prošo od sluginog sina, onda ovoj poganoj duši nije tribalo drugo znamenje. Procunja on okolo i čuje, di je slugin sin i šta je od njega postalo, al' bome čuje i to, kako mu je brat oživio sa svom čeljadi.

Odma' on pošalje onom kralju, čiji je zet bio slugin sin, svog povirljivog čovika s ovakom porukom: neka mu kralj-kovač za tri dana odgovori, ko ima duži korak pivac il' riba. Ako odgovor ne bude kako triba, on će udariti na kralja-kovača s velikom silom.

Kod kralja-kovača baš bilo prelo, pa svi na okupu, ko što su bili u svatovima. Dvadeset mlada, koje su bile zlatne patke, namotavaju vunicu na svoje ranije zlatno tilo, žena njegovog brata namotava na zlatnog patka, a mlada sluginog sina namotava oko zlatne kolivke. Ljudi, kad svrše poso, pomažu ženama, a starci ko starci. I baš su bili tako na okupu, kad dođe poruka od one pogane duše.

- Baš ne će da se smiri, ta nevolja nikaka, - kaže njegov brat, patkov otac.

- Šta ćemo sad s njim?! - na to će kovač-kralj. - Bez nevolje čovik da ima s njim nevolje. Name nije do kavge, a ako mu ne odgovorimo, eto nam krvnika na pragu.

Javi se u to slugin sin:

- Ajde, da mu odgovorimo. Nek ga nosi andrak, šta da nam smeta prelu.

- A šta ćemo mu odgovoriti?!

- Šta?! Sítico se taj kako narod kaže: drugom u oku vidiš trna, a sebi ni balvan. Misli on, da mi vodu imamo u glavi, pa se vode ne ćemo ni sititi.

- Kako to?! - začude se svi.

- Tako, - na to će ko razgaljena glava slugin sin, - što ni pivac nema duži korak od ribe, a ni riba od pivca, a i tako što pivac ima duži korak od ribe, a i riba duži od pivca.

Bome su sad sva čeljad pripazila na ovaj zamršen divan, a momak onda kaže i šta misli.

- Evo, da mi tom mom crnom gosi ovako odgovorimo: metni pivca do ribe u vodu, pa će riba imati duži korak, a izvadi ribu iz vode, pa je metni na suvo do pivca, pa će pivac imati duži korak.

Cilo prelo vidi, da je to tako, pa odma' taj odgovor i vrata onoj poganoj duši. E, al' se prelo nije još ni razišlo, već je stigla i druga poruka. Poslo onaj sad tri ždribeta, jedno od godine, drugo od dvi, a treće od tri godine, al' sva tri jednaka ko tri jajeta. Ako mu za tri dana ne kažu, koje je koliko lita, on će udariti velikom silom. Opet se prelo pomutilo, al' se slugin sin nije dugo mislio, već kaže svom didi:

- Imamo l' mi babo, zobne slame od ove, lanjske i priklanjske godine?

- Kako ne bi imali?!

- No, onda će ždribad dati odgovor.

Odma' momak ode na guvno, pa jedan naramak zobne slame od ove godine, dva naramka od lanjske i tri naramka od priklanjske godine, pa to lipo metne na ledinu. Onda pušti ždribad, a ono od jedne godine odma' na naramak slame od ove godine, ždribe o dvi godine na lanjsku, a ždribe od tri godine na priklanjsku slamu.

Tako oni udare žig na svako ždribe i vrate i' natrag.

Misle sad ljudi, da će onom dodijati nazlabanje, al' se ljuto prevariše. Nisu za ždribad još ni zaboravili, a prid dvorac pade buzdovan. Bacio onaj buzdovan i poručio, da će udariti velikom silom, ako mu buzdovan ne dobace natrag.

- Možemo mi njega i malo dalje dobaciti, - nasmije se slugin sin i odma' se lati buzdovana.

- Ne moraš dalje, - kaže na to patkov otac, - samo do njega, jer u ovo vrime on uvijek puši lulu.

- E, da mu dim ne bi nagrizo oči, onda ćemo baš po luli, - nasmije se slugin sin i kad je onda zaušiljo buzdovan, za čas je onoj crnoj duši izbio lulu iz usta i još sedam zidova na dvorcu.

Onaj je po buzdovanu pozno sluginog sina i odma' poruči, da mu se pošalje taj delija, koji je buzdovan vratio, jer će drugačije udariti velikom silom.

- E, sad je došlo vrime, da se vratimo rad tvog buzdovana, - kaže momak-patak i skoči na noge. - Ne ćeš ić' sam, već ću i ja i moji' dvadeset šogora s tobom.

Naoružali se svi ko jedan, obukli se svi ko jedan, pa su nalik ko jaje jajetu. Tako oni odoše do tog poganca. Dočekao on nji', pa bi da zna, koje je slugin sin, al' štogod on zapita svi odgovore, štogod naredi, da uradi njegov bivši kovački kalfa, svi ko jedan urade.

Šta će on, već njim' u sobu sakrije svog sina, pa će taj priko noći izvrebati koji je slugin sin. Nije to bilo ni teško, jer čim su momci ostali sami, a slugin sin počeo pripovijati, kako je tu kadgod patio. Kako on rič izustio, a ruka ispod kreveta se pruži, pa mu osiće skut. E, al' je tu ruku odma' i vidio momak-patak, pa onog ispod kreveta i utamane ga ko gnjindu.

Ujutro oni izašli prid ovog kralja poganca, a svakom momku osičen skut.

Šta će kralj, već iznese prid nji' bili kruv za ručak, al' sladak kako se ritki nađe, pa pita:

- Zašto je ovaj kruv tako sladak?! Ako mi odma' ne odgovorite, svima će vam kosti u podrumu istruniti.

- Zašto?! To je bar lako pogoditi?! Možeš se čime većma zasladiti, neg materinim mlikom?! Ovaj kruv je kaka dojlja zakuvala, pa joj kaplo mliko u tisto, zato je tako sladak, - odgovori odma' slugin sin.

- Ti se taj, kojeg ja tražim, - drekne kralj, pa poviče svoje ljude i sune na momka sabljom.

Navali poganac, al' u to vikne i patak:

- A ti si taj, kome nikad nije dosta tuđe nevolje, pa je i sebi vazda tražiš!

Zgrabi one velike zdile vrilog mlika, u koje su kruv drobili, pa vikne na sluginog sina:

- Pobratime, ja ću polivati, a ti suši!

Odma' on i žbučne svom stricu vrilog mlika međ oči, a slugin sin se maši u zapećak za svojim buzdovanom, pa kad je po pogancu udario, odma' mu je desno rame odvalio. Kad je drugiput udario, na zemlju ga prikovo, a kad je treći put zamanio, na buzdovanu ga je izno zajedno sa dvanaest zidova.

Buzdovan se nije ni zaustavio, dok ovoj crnoj duši ono malo kosti nije stiro u zemlju baš na tom mistu, di je momak devetoglavog zmaja spalio.

I onda spale i sve dvore, da ni spomena ne bi ostalo tom mistu, di je za nji' toliko nevoljanicalo, pa se svi zdravi i veseli vrate po patkovog oca, dovedu natrag na njegovo ognjište i tu mu pod zlatnim rastom i srebrnom jelom sazidaju nove dvore od zlatni cigalja.

Tako su sad svi srićno i dugo živili, ljudi kovali, mlade vunicu na zlatne patke namotavale, a starci ko starci žive još i sada, ako nisu umrli; a ako su umrli, onda je iza nji' ostala ova pripovetka.

Žabica divojka

Živeli su tako jedan muž i žena i već su bili skoro ostareli, a diteta nisu imeli. Vavek su boga molili, da bi njin dal kakovo dite. Projdu najzad na jedno prošćenje i mole opet boga, da bi njin dal dite, ma makar bila i žabica. Povrnu se nazad doma, i borme žena očuti, da je zanosećala i za devet meseci rodi ona ale ča? - Žabicu! Ma i s tem su bili veseleši, leh prez niš. Žabica j' bila uvek vane va trsju i malo kad doma dohajala. Muž stari je vavek delal va trsju, a žena mu saki dan hodila z obedom. Ale, kako je već bila ostarela, počela se je jedan dan tužit, da već ne more ni z mesta, a kamo mužu poč z obedom, aš njoj već nogi niš ne valjaju. Sad dojde žabica-kćer zvani, a ova već imela četrnajst let, pa govori:

- Majko! Vidim, da ste stari, da već ne morete hodit, ni ocu poč z obedom, leh dajte obed, ja gren š njim.

- Draga moja kćerko žabice, kako biš ti šla z obedom, kad ne ćeš moć ni nosit, pa nimaš ni ruk, s čem biš prijela lonac.

- Ja ću moć nosit, - govori žabica, - leh mi kladite lonac na hrbat i vežite mi ga za nogi, pa se ne bojte.

- E pak provaj, ako budeš mogla.

Sad njoj klade lonac na hrbat, veže njoj ga za nogi i pošalje ju ća. Žabica nosi, nosi, a kad je došla k lese od vrta, kade j' njoj bil otac, nije mogla opret ni preko poč, pa počme oca zvat. Otac dojde, zame lonac z nje i ji. Žabica mu pak reče, neka ju digne na jednu črešnjju. On ju digne, a ona počme kantat. Kanta, da se se od nje ozvanja, i to tako lipo, da bi čovik rekal da to vili kantaju. Sad pasiva tuda kraljev sin, ki je bil na jagu došal, i nasliše kanat. Kad već ni bilo kanta čut, dojde staromu i pita ga, ki to tako lipo kanta. Stari govori, da on to ne zna, da on nijednoga ne vidi, ni ne čuje, leh gavrani nad njim leteć.

- Ma povejte mi leh, ki god je; ako je muški, bit će moj pajdaš; ako je divojka, bit će moja ljuba.

Ale staroga bilo sram i strah povedat, pa reče da on ne zna. Sad pojde kraljev sin doma. Drugi dan donese opet žabica starom ocu obed, i opet ju on klade na črešnjju, a ona počela opet kantat, i glje, dojde kraljev sin i danas i napočno tamo na jagu, leh da čuje opet kantat i da vidi, ki je. Žabica kanta na črešnje, da vas dolac ozvanja. Kad je kanat prestal, opet dojde kraljev sin staromu, pa ga pita, neka mu poveje, ki to kanta. Stari mu govori, da on ne zna.

- Da, ki ti je obed donesal? - pita ga kraljev sin.

- Ja san, - veli stari, - sam doma hodil, pa san bil trudan tako, da nisam mogal jist, pa san ga sobon donesal.

- Ma srce mi vanka znimlje on kanat, vi sigurno, starče, znate, ki kanta, povejte mi; ako je muški, bit će mi pajdaš, ako je divojka, bi će mi ljuba.

Sad govori stari:

- Ja bin van povedal, ale me je sran, a i vi bite se jadili.

- Ma ne bojte se, leh mi vi povejte.

On mu sad poveje, da to žabica kanta i to da je njegova kćer.

- Recite njoj neka gre dole.

Žabica dojde dole i još jedanput zakanta. Mladiću se srce skače od veselja, pa njoj govori:

- Budi moja ljuba. Jutra imaju doć mojeg dveh brat ljubi, i ka od njih donese lipju rožicu, toj je obećal kralj, da će njoj i zaručniku njemu kraljestvo pustiti. Za moju ljubu dojdi ti tamo i donesi rožicu, kakovu budeš otela.

Žabica mu odgovori: - Ja ću doć, kako želiš, ale ti imaš z dvora poslat belega peteha, na ken ću doć jašuć.

On projde ća, pošalje njoj z domi beloga peteha. Ona pak projde k suncu i prosi sunčane halji. Jutro dan, kad je bilo, zajaše žabica peteha, a halji sunčane zame sobom. Kad je takova došla do gradske straži, ni ju ova hotela pustiti, ale kad je rekla, da će ih tužit kraljevu sinu, ako ju ne puste, puste ju onput valje. S čen je stupila va grad, valje njoj se peteh učini bela vila, a žabica se učini najlipja divojka na svitu, obuče sunčane halji, a za rožicu nosi klas od šenice i tako dojde va kraljev palac. Sad dojde kralj najprvo k ljube najstarejega sina i pita ju, kakovu je rožicu donesla. Ona mu pokaže šipak. Dojde k ljube srednjega sina, pa pita kakovu je pak ona rožicu donesla. Ona mu pokaže garoful. Obrte se k ljube najmlađega sina, opazi valje pu nje klas od šenice, pa njoj govori:

- Ti si nam najbolju i nakorišneju rožicu donesla; vidi se, da znaš, da se prez šenice ne da živet i da ćeš znat škrbet. Ča te nam druge rožice i superbija? Oženi se za najmlađega moga sina, komu si ljuba, i njemu ću pustiti moje kraljevstvo.

Tako je postala žabica kraljica.

Pepeljuga

Prele djevojke kod goveda oko jedne duboke jame, a dođe nekakav starac bijele brade do pojasa, pa im reče:

- Djevojke! Čuvajte se vi te jame, jer da kojoj od vas upadne vreteno u nju, one bi se mati odmah pretvorila u kravu.

Ovo rekavši starac otide, a djevojke onda, čudeći se njegovijem riječima prikuče se jami još bliže i stanu se u nju nadvirivati i razgledati je, dok se jednoj, koja je bila najljepša između njih, izmakne vreteno iz ruke i padne u jamu.

Kad ona u večer dođe kući, a to joj se mati pretvorila u kravu i stoji pred kućom. Po tom ona stane ovu kravu goniti na pašu s ostalijem govedima. Poslije nekoga vremena otac se ove djevojke oženi udovicom, koja dovede jednu svoju kćer. Maćeha stane odmah mrziti na svoju pastorku osobito za to, šta je ona bila ljepša od njezine kćeri: zabranjivala joj je da se umiva, češlja i preoblači, i svakojako je tražila uzroke, da je kara i muči. Jednom joj dade u jutru punu torbu kudjelje, pa joj rekne:

- Ako ovo sve danas ne opredeš i u kokošku ne smotaš, ne idi mi doveče kući, ubit ću te.

Djevojka sirota idući za govedima prela je koliko je mogla. A kad na podne goveda poliježu u plandištu, ona videći da se na kudjelji ne poznaje, što je oprela, stane plakati. Kad je vidi ona krava, što joj je bila mati, gdje plače, zapita je, što joj je; a ona joj kaže sve redom, što je i kako je. Onda krava tješeci je rekne joj, da se za to ne brine ni malo:

- Ja ću, - veli, - kudjelju uzimati u usta i žvatati, pa će se na moje uho pomoliti žica, a ti je uhvati pa odmah motaj na kokošku.

Tako i učine: krava stane kudjelju u usta uzimati i žvatati, a djevojka na uho njezino žicu izvlačiti i motati, i odmah budu gotove. Kad djevojka u večer maćesi dâ veliku kokošku, maćeha joj se vrlo začudi, pa joj sjutridan da još više kudjelje; a kad ona i ovo oprede i smota kao i ono prije i u večer donese kokošku gotovu, ona pomisli u sebi, da to njoj pomažu njezine drugarice, pa joj treći dan dâ još više kudjelje. Ali kradom pošalje za njom i svoju kćer, da gleda, ko to njoj pomaže prestati i motati. Kad se ova poslana djevojka privuče, te vidi kako krava kudjelju uzima i žvače, a pastorka na njezino uho pređu mota, ona se vrati kući kaže sve materi svojoj. Po tom maćeha navali na svog muža, da se krava zakolje. Muž je iznajprije ženu od toga odvrtao, ali najposlije, kad se žena nije šćela okaniti, pristane i on na to, i kaže joj, da će je u taj i taj dan zaklati.

Kad pastorka za to dozna, ona stane jednako plakati, a kad je krava zapita, zašto plaće, i ona joj kaže sve što je i kako je, reče joj krava:

- Muči ti, ne plači, već kad mene zakolju, da ne jedeš od mene mesa, već kosti moje pokupiš, pa da ih za kućom pod tijem i pod tijem kamenom zakopaš u zemlju; pa kad ti bude kaka nevolja, dođi na moj grob i naći ćeš pomoć.

Kad kravu zakolju i meso joj stanu jesti, djevojka nije šćela okusiti izgovarajući se, da nije gladna i da ne može, nego pokupi sve njezine kosti, pa ih zakopa, đe joj je krava kazala.

Djevojci je ovoj bilo ime Mara, ali kako je poslije toga najviše radila i slušala u kući: nosila vodu, gotovila jelo, prala sudove, mela kuću i radila sve ostale kućevne poslove, i kako se tako najviše oko vatre nalazila, prozovu je maćeha i njezina kći Pepeljgom.

Jednom u nedjelju maćeha, opremivši se sa svojom kćeri u crkvu, prospe po kući punu kopanju prosa, pa reče pastorci:

- Ti pepeljugo! Ako ovo sve proso ne pokupiš i ručak ne zgotoviš, dok mi iz crkve dođemo, ubit ću te.

Pošto one otiđu u crkvu, djevojka sirota stane plakati govoreći u sebi:

- Za ručak mi nije brige, lasno ću ga zgotoviti, ali ko će toliko proso pokupiti!

U tom joj padne na um, što joj je krava rekla, ako kad bude u nevolji, da ide na njezin grob i da će naći pomoć; pa otrči odmah onamo. Kad tamo, ali, šta da vidi! Na grobu stoji velikački sanduk otvoren pun svakojakijeh dragocjenijeh haljina, a na zaklopcu njegovu dva bijela goluba, pa joj reknu:

- Maro! Uzmi iz sanduka haljine, koje hoćeš, pa se obuci i idi u crkvu, a mi ćemo proso pokupiti i ostalo sve urediti.

Ona veselo uzme prve haljine s vrha sve od same svile, pak se obuče i otide u crkvu. U crkvi sve se, i žensko i muško, začude njezinoj ljepoti i njezinijem haljinama, a najviše, što niko nije znao, ko je ona i otkuda je; a osobito joj se začudi i oko na nju baci carski sin, koji se ondje desio. Kad bude ispred svršetka leturđije, ona se iz crkve iskrade pa bježi kući; pa svukavši svoje haljine ostavi ih u sanduk, a on se sam zatvori i nestane ga. Ona brže k vatri, kad tamo, a to proso pokupljeno, ručak gotov, i sve uređeno.

Malo postoji, al' eto ti joj maćehe sa kćerju svojom iz crkve, i vrlo se začude, kad vide sve uređeno, pa i proso pokupljeno.

Kad bude u drugu nedjelju, maćeha se sa svojom kćerju opet spremi u crkvu i na pohodu prospe još više prosa po kući; pa kaže pastorki kao i prije:

- Ako to sve proso ne pokupiš i ručak ne zgotoviš i ostalo sve ne urediš, dok mi dođemo iz crkve, ubit ću te.

Pošto njih dvije otiđu u crkvu, pastorka odmah k materinu grobu, kad tamo, a to sanduk opet otvoren kao i prije i na zaklopcu stoje dva bijela goluba, pa joj reknu:

- Obuci se ti, Maro, pa idi u crkvu, a mi ćemo proso pokupiti i ostalo sve urediti.

Onda ona uzme iz sanduka haljine sve od čistoga srebra, pak se obuče i otide u crkvu. U crkvi joj se opet začudi sve još više nego prije, a carev sin očiju ne smetaše s nje. Ali kad bude ispred svršetka leturđije, ona se između naroda nekako ukrade, te bježi kući, pak se brže bolje svuče i haljine ostavi u sanduk, pa k vatri.

Kad joj maćeha sa svojom kćerju dođe iz crkve, još većma se začude kad vide proso pokupljeno, ručak gotov i ostalo sve uređeno, i nikako se nijesu mogle dočuditi.

Kad bude u treću nedjelju, one se opet spremi u crkvu, pa na pohodu maćeha prospe još više prosa po kući i kaže pastorci kao i prije:

- Ako ovo proso sve ne pokupiš, ručak ne zgotoviš i ostalo sve ne urediš, dok mi dođemo iz crkve, ubit ću te.

Pošto one otidu iz kuće, pastorka odmah k materinu grobu i nađe opet sanduk otvoren i na zaklopcu dva bijela goluba, koji joj reknu, da se obuče i da ide u crkvu, a da se ne brine ni za što u kući. Onda ona uzme iz sanduka haljine sve od suha zlata, pak se obuče i otide u crkvu. U crkvi joj se svi začude još većma, a carev sin bio namislio da je ne pušta kao i prije, već da je čuva da vidi, kuda će.

Kad bude ispred svršetka leturđije, te ona pođe da ide, a carev sin za njom ustopice. I tako ona između naroda provlačeći se i bježeći, nekako joj spadne papuča s desne noge, i ona, ne imajući kad tražiti je, pobjegne bosonoga, a carev sin uzme joj papuču. Došavši ona kući svuče se i haljine ostavi u sanduk, pa odmah k vatri kao i prije. Carev sin po tom zađe s onom papučom njezinom, da je traži po svemu carstvu ogledajući svakoj djevojci papuču na nogu, ali kojoj duga, kojoj kratka, kojoj uska, kojoj široka, ne može ni jednoj da pristane.

I tako idući od kuće do kuće, dođe i kući njezina oca. Maćeha njezina, kad je vidjela, da će carev sin doći i njihovoj kući da traži onu djevojku, ona nju pred kućom sakrije pod korito. Kad carev sin dođe s papučom i zapita, imaju li kaku djevojku u kući, ona mu kaže da imaju i izvede mu svoju kćer. Kad joj papuču on ogleda na nogu, ali joj papuča ne može ni na prste da se navuče. Onda carev sin zapita, imaju li u kući još kaku djevojku, a ona mu kaže, da nemaju više nikake. U tom pijevac skoči na korito, pak zapjeva:

- Kukurijeku! Evo je pod koritom!

Maćeha poviče: - Iš, orao te odnio!

Carev sin čuvši to potrči brže bolje ka koritu, ta ga digne, kad tamo, a to pod njim ona ista djevojka, što je bila u crkvi i u onijem istim haljinama, u kojijem je treći put bila, samo bez papuče na desnoj nozi. Kad je carev sin ugleda, on se gotovo obeznani od radosti, pa joj brže bolje papuču nazuje na desnu nogu, i videći, da joj je ne samo taman na nogu nego da je upravo i onaka kao i ona, što joj je na lijevoj nozi odvede je svome dvoru i oženi se njome.

Žena vraga prevarila

Neki je čovjek imao ženu, na koju je mnogo sumnjao, i zato se s njome vavijek inadio. Ali bi ga žena svaki put nadinadila i budući jača za plot svezala. On jedan put uhvati vraga, vrag ga zamoli, da ga pusti, a on mu rekne:

- Pustit ću te, ako moju ženu prevariš.

Vrag odgovori:

- Metni me u bocu i odnesi kući, pa me ostavi ondje; a ženi zabrani, da u bocu ne tiče, pak ti sutra kudgod otiđi. Žena će doći da vidi, šta je u boci, i dok bocu otvori, ja ću uteći. Ti, kada dođeš, uzmi bocu i vidjet ćeš, da me ne ima u boci. Onda se možeš s njom gonati i nju dobiti, govoreći joj:

- Jest, ja, tako je baš kao i boca.

Tako i bude. On strpa vraga u bocu, donese ga kući i rekne ženi:

- Eto, ženo, vidjet ću ja, kako si mi vjerna. Evo, boca neka stoji ovdje netaknuta sve dok se ja ne povratim; ako li ju samo takneš, ja ću poznati.

Rekavši to ostavi bocu.

Sveđ je muž ženi govorio: - Sada ću ja tvoju vjernost vidjeti.

Žena je međutim šutjela. Kad je dan osvanuo, ode muž u drva, a žena ostane kod kuće. Kada je čovjek zamakao, uniđe ona u sobu i pogleda bocu, koja joj se učini sada crvena, sada zlatna, sada žuta, sada zelena. To ženi bude odveć za čudo, uzme bocu u ruku, pogleda je, ali boca prazna. Kada vidi da je prazna, vrati se natrag; ali kad se opet obazre, opet joj se prikaže boca kao i prije žutom, crvenom, modrom, zlatnom. Vidjevši to, vrati se natrag, uzme bocu u ruke i počne je začuđena razgledavati, da li je zbilja prazna. Ukaže joj se prazna kao i prije. Videći to počne se misliti, bi li otvorila, ne bi li; sada pođe rukom bocu otvarati, sada opet bojeći se muža, ustegne ruku, dok je ne svlada ženska značajnost i otvori bocu. Dok ona odčepi bocu, odmah izleti jedan lijep mladić. Ona se začudi i upita ga:

- Gdje si bio?

A vrag joj reče, da je bio u boci.

Ona nato odgovori:

- Ja ti ne vjerujem, da ti toliki možeš unići u bocu.

Dugo se pregovarajući rekne mu najposlije žena:

- Ne ću ti nikada vjerovati, da si bio u boci, dok svojim očima to ne vidim.

Na to vrag:

- E vidjet ćeš sada, da mogu unići u bocu.

Vrag uniđe, a žena brže bolje začepi bocu, pa vrag ostane u boci. Videći vrag, da ga je žena prevarila, nastojao je on nju opet prevariti; ali mu ne pođe za rukom. On je nagovarao iznutra ženu, da pokuša, bi li opet mogla otvoriti bocu; ali žena ne htjede više otvara-

ti, nego ode za svojim poslom, a vrag ostade u boci. Kada je došao njezin muž, opazi da je vrag u boci i da mu je žena vjernost održala. I od ovoga vremena su živili u najvećem skladu.

Zlatna lađa

Tako su bili čovjek i žena jako siromašni, i nijesu nigdje ništa imali osim jednog djeteta. Jedamput reče čovjek ženi:

- Ženo, evo nam sad ide krsno ime, a mi nemamo nigdje ništa. Kako ćemo ga proslaviti?

A žena mu reče:

- E moj čovječe, što ću ti ja, kad ni ja ne znam kako?

Potom čovjek zakala, pa iziđe nekuda van, i idući putem pomisli u sebi:

- Bože moj, da sad imam ikome ono dijete prodati, ja bi ga prodao, pa bih poslužio svoje krsno ime.

On nije nego tako pomislio, al' pred njega iziđe star čovjek, pa ga pita:

- Šta si ti sad divanio?

- Nijesam ništa, - odgovori on.

- Ma jesi nešto, - reče starac, dalje.

- Ali nijesam, - reče opet ovaj. A kad ga starac i po treći put upita, reče on:

- Ma rekao sam, da imam ikome dijete prodati, da bih ga prodao, pa bih služio krsno ime.

A starac mu reče:

- Pa daj ga meni, ja ću ga kupiti. Samo šta išteš za njega?

- A šta ćeš mi dati?

- Dat ću ti forint, - reče starac.

On pristane, a starac još reče:

- Za taj ćeš forint sve kupiti i platiti što ti god treba, a on će ti vavijek u džepu biti.

Potom on njemu dade forint, pa upri dijete i odnese. Čovjek otide, pa kupi sve, što mu je trebalo, pa skupi goste i proslavi krsno ime onako, kako je trebalo. Starac odnese dijete, pa udari preko careva dvora; a taj car nije imao muška djeteta, nego samo jedno žensko. Kad je starac nosio dijete ispod careva dvora, viđe ga car, pa ga upita:

- Šta ti to nosiš stari?

- Evo nosim dijete, - odgovori starac.

- Pa bi li ti to prodao? - pita car dalje.

- Bih, - reče starac.

- Pa šta išteš za njega? - pita car opet, a starac mu reče:

- Dat ćeš mi forint, što sam i ja dao.

Car reče:

- Daj ga amo. - I on donese dijete i preda ga caru, a car mu dade platu, te starac otide. Kad je starac otišao, reče car carici:

- Kako ćemo mi sad nadjesti ime onome našem sinu?

- E, ja ne znam, kako bi bilo najbolje. - Car reče:

- Hajde da mu damo ime Dragan. - A carica reče:

- Pa slobodno, neka bude.

I tako ostane Dragan. Kad je Dragan već bio narastao, reče car carici:

- Znaš ti, što je moja volja? Mi ćemo lijepo dati našu kćer za Dragana, pa će nam sve naše dobro ostati skupa.

A carica reče:

- Bome je to i moja volja, - njih su se dvoje još od prije zavoljeli.

Ali, kad je careva kći do udaje dorasla, zaprosi je drugoga cara sin; ali ovaj car reče, da je ne da. Kad onaj to čuje, javi mu:

- E pa dobro, a ti ćeš sa mnom ratovati.

Kad to čuju carevi ministri, reknu caru:

- Mora vijeće suditi, pa komu dosude, onome neka bude.

Car pristane, i tako se skupe ministri, pa sjednu suditi. Kad sudili ovamo, sudili onamo, bome dosude, da njih dva idu u trgovinu, pa koji više istrži za tri godine, neka onome bude. Kad oni tako dosude, dade onaj car svome sinu šestora kola novaca i pošalje ga u svijet, a ovaj dozove svoga Dragana, pa mu reče:

- Vidiš, moj sine, sad se uprav na silu rastati moramo. Onaj je dognao šestora kola novaca, a tebi evo sedmora, pa hajde i ti, pa trži, i gledaj, da više od njega istržiš.

Onda Dragan otide k djevojci, pa joj reče:

- Ja sad moram otići, i bogzna hoćemo li se igda vidjeti.

A ona reče:

- Evo ti moga prstena s ruke, pa ako se igda vidimo, bar ću te po prstenu poznati.

Kad Dragan pođe, reče mu car:

- Evo ti sedam kola blaga, pa hajde, te samo pogađaj i kapariši, pa ako ti pofali novaca, piši mi, poslat ću ti koliko budeš trebao.

A on mu reče:

- Na ne ću toliko novaca, nego ti meni daj samo onaj forint za koji si me kupio, pa će mi to biti dosta. Kad to car čuje, dade mu forint, i on uze još komadić kruha, pa otide.

Idući on tako, dođe u jednu planinu, i tu nađe jednoga starca, gdje sjedi i loška vatru. Kad on dođe k njemu, reče mu:

- Pomozi Bog, djedo!

- Bog pomogao! - reče mu starac.

- A otkud ti ovamo?

- Idem po svijetu, - reče Dragan, - da tržim, ne bih li što dobio, da mi car dade svoju kćer.

A starac mu reče:

- Dobro sinko, dobro. Sjedi tu, pa ćemo spavati.

Ali Dragan reče:

- A moj djedo, kako bi mi spavali ovdje u planini, pa da nas što ujede?

Ali starac reče:

- Ne boj se ti ovdje ništa. Ja ovuda hodam, hodam, pa još ništa nijesam vidio.

Potom mali Dragan sjede, a kad omrkne, legnu oni i prespavaju. Kad je ujutro svanulo, reče mu starac:

- Sad ti hajde preko one planine u grad, pa štogod prvo sreteš, kupi ga. Kad kupiš, onda dođi k meni i dovedi da i ja vidim, pa ću ti još nešto kazati.

Potom Dragan ode uz planinu, a kad bio na vrh planine, sreće ga čovjek i vodi crna ćenu, a on ga pita:

- Bi li to prodao?

- Bih, - reče onaj.

- Pa šta išteš za njega? - pita on dalje.

- Dat ćeš mi forint, - reče ovaj.

On mu izvadi onaj forint i daje i uzme ćenu te se vrati nazad starcu pa mu reče:

- Evo, djedo, što sam kupio.

- Dobro si to kupio, - reče starac, - samo ga priveži tu za taj trnić, pa hodi amo k vatri. On priveže ćenu i dođe k starcu, pa sjede, te tu opet noći. Kad ujutru svane, reče mu starac:

- Hajde, sinko, vidi šta si kupio, šta ti ono radi.

A kad Dragan tamo, al' ćene nema. On onda dođe k starcu i kaže mu:

- Ma, djedo, nema ondje ništa.

- Kako to, da ne bi bilo ništa? Hajde, pa grebenaj ondje, možda ćeš da što iskopaš.

On otide, pa začeprika noktima, kad al' iskopa rukavicu masti, uzme je, pa odnese starom, pa mu reče:

- Evo djedo, šta sam našao.

A stari mu reče:

- Dobro je to sve, sinko. Sad uzmi tu mast, pa hajde preko te planine, pa ćeš doći do jedne velike vode, grdne kao more. Onamo preko vode vidjet ćeš careva krmara, pa ga zovi, neka ti preveze lađu, a on će ti reći da ne more, jer da ne vidi, a i da ti ne smiješ onamo, jer je ono gubava zemlja, i car je gubav. Ali ti njemu reci, neka ti preveze unamjerice lađu, pa da ćeš ga srećna načiniti. On će tebi pregnati lađu, a ti onda uzmi te masti, pa ga samo pomaži po čelu i on će biti zdrav, pa će te onda odvesti k caru, pa onda izliječi i cara. A kad cara izliječiš, onda nemoj više nikoga, dok ne prospava, a kad prospavaš, onda ćeš polak sna i platu primiti.

Kad Dragan to čuje, zakala, pa otide od staroga. A kad prijeđe preko planine, dođe do one rijeke, pa pogleda onamo i vidi careva krmara, pa ga stane zvati, a kad ga dozove, reče mu:

- Daj mi tu lađu prevezi amo, da prijeđem tamo, pa ću te srećna načiniti.

Ali mu on reče:

- Ja ti ne mogu lađe prevesti, jer te ne vidim, a ti ne smiješ amo, jer smo mi svi gubavi.

Ali mu Dragan reče:

- Ma daj ti meni prevezi lađu, ja ću učiniti, pa ćeš progledati.

Kad to krmar čuje, preveze mu lađu, a Dragan onda uzme one masti, pa ga pomaže po čelu, i on progleda. Kad ovaj to vidi, odvede ga k caru, pa mu kaže, da ga je on izliječio; i da će izliječiti svu carevinu. Kad car to čuje, reče mu:

- Hajde mene izliječi, dat ću ti, štogod zaišteš.

Dragan uze one masti, pa pomaže cara po čelu, i on odmah progleda. Kad car vidi, da je zdrav, reče mu:

- Hajde liječi moju družinu.

Ali mu dragan kaže:

- Ne mogu, dok ne prospavam, jer sam trudan. Car mu to dopusti, a on otide i leže, a kad odspava i ustane, nađe pod uzglavačom knjižicu, a u njoj piše, da mu car načini zlatnu lađu, koja će ići po suhu, i da mu dade u lađu četiri zlatna soldata, pa će mu onda izliječiti zemlju. On sada reče caru:

- Ako ćeš mi dati zlatnu lađu i u nju četiri zlatna soldata, onda ću ti zemlju izliječiti.

Car mu reče:

- Hoću, samo najprije izliječi zlatare, neka kuju lađu, i onda liječi nas druge.

On tako uradi: najprije izliječi zlatare, a oni onda uzmu kovati lađu. Dragan stane liječiti, i za mjesec dana izliječi svu carevinu, pa se vrati k caru. Car mu reče:

- Jesi li gotov?

- Jesam.

- Dobro, evo ti zlatne lađe, pa hajde.

Dragan sjede u lađu, i ona pođe.

Idući tako dođe u jedan grad, a kad tamo, al' se u gradu čuje velika graja. Dragan pita dalje, šta to tamo galame, a oni mu rekoše:

- Eno uhvatili nekakva trgovca, zakupio silno blago, pa nema čim da isplati, te će ga sad objesiti.

On kad čuje, reče:

- Idem ja sad, da ga vidim.

Ali mu oni rekoše:

- A šta bi imao, kad mu pomoći ne možeš.

Ali on svejedno ode. Kad on tamo, al' to onaj carev sin, pa došao i nakupovao silno blago, pa nije imao čim isplatiti, te ga zato optuže, pa evo došao do vješanja. Kad Dragan dođe tamo, reče im:

- Dajte ga meni, ja ću za njega platiti.

Ovi na to pristanu. On onda reče carevu sinu:

- Daj ti, da te ja popipam po leđima, pa ću sve za te platiti, a ti onda hajde kući, pa se ženi. Ja ne ću kući nigda doći.

Onda carev sin podigne košulju, a Dragan mu zapiše, da on njega ispod vješanja otkupljuje, pa onijem prstenom pritisne kod onoga pisanja, i to se sve dobro pozna, kao da je na njegovoj koži izraslo. Potom ovaj zakala, pa otide kući, a Dragan sjede u svoju lađu (kad je platio za njega dug), pa hajde lagaško. Kad onaj dođe kući, sastavi nekako štokakve teskere i napiše, da je taj Dragan obješen, pa kaže tako i ocu one cure i one mu teskere pomoli. A car, kad to vidi, dade mu svoju kćer. I tako se skupi svadba. Potom dođe Dragan u zlatnoj lađi, pa stane u polje niže dvora, a od lađe udari svjetlosti, da se je sve okolo sjajilo. Najedamput uđe u dvor među svatove jedan sluga carev, pa mu kaže:

- Junaci, il će biti posve dobro il posve zlo: evo nešto u polju sja se, kao da je s neba sašlo.

Kad to oni čuju, iziđu van pa gledaju, ali niko ne smije k Draganu, a on ne će k njima. Najposlije dadu onome jednom slugi novaca, pa on zakala, te na koljenima klečeći ode k njemu i reče mu:

- Ako si sveti čovjek, car te moli, da dođeš k njemu dvor.

A Dragan ga pita:

- A šta je to u dvoru?

Sluga mu odgovori:

- Careva se kći udaje, pa su svatovi.

A on reče:

- Neka car dođe po mene, pa ću onda doći.

Sluga otide, te kaže caru, šta je ovaj rekao, a car zakala, pa dođe. Kad i on blizu dođe, klekne, pa pođe k njemu, ali mu Dragan reče:

- Nemoj ti ići klečeći k meni, jer ti si mi otac.

Ali to car ne razumije, van ga stane zvati.

A on mu reče:

- Hajde ti, hajde, doći ću ja.

Potom car otide, a on zakala, pa za njim. Kad dođe gore, uđe u sobu pa sjede do đuvegije i metne ruku na sto tako, kako će careva kći moći poznati prsten. Oni ga stanu nuditi da jede, i pije, ali on reče da ne će ništa, dok ne dođe djevojka, da je vidi. Oni otidu brže po nju pa je dovedu, a ona kako uđe, vidi prsten, pa vikne:

- Ma, to je naš Dragan, eto mu moga prstena na ruci!

Kad svatovi to čuju, pitaju ga otkuda je, a on im reče: ja sam taj i taj. Ali onaj đuvegija reče, da on laže, pa pokaže one teskere, i oni mu povjeruju, pa sude, da će ga objesiti. Dragan reče:

- Odmah me objesite, ali samo neka on pokaže svoja leđa, pa pročitajte šta piše na njima; i, ako ovijem prstenom ne bude pečat udaren, onda me objesite.

Đuvegija se stane nečkati, ali svi navale na njega, i on skine košulju, a onda pročitaju svi i vide prsten i dosude da njega treba objesti. Ali im Dragan reče:

- Ja ga ni sad ne dam vješati, samo neka ide van, a vi svatovi ostanite pa budite moji svatovi.

Oni tako učine i njega išćeraju, a on se vjenča s carevom kćeri, pa tako s jednim forintom ostane srećan.

Konj i čovjek

Bio je neki čovjek i imao jednog konja, pak je od onoga i živio, što je na njemu iskirio. Ali po njegovoj nesreći nabije konj sadno. Sad od njega tko tužniji, tko žalosniji. Kudgod ide, svakomu je svoju nesreću pripovijedao. Jednoć sjede pred kućom svojom, i dok on tude nabraja, naiđe nekakav čovjek, pak i njemu pripovjedi žalost svoju govoreći kroz plač:

- Ja imadoh jednog konja, i što sam na njemu izradio, od toga sam dosad i živio, pak evo sad nabi sadno, i ništa ne mogu na njemu već izraditi. Već molim te, ako znadeš od toga što god, kaži mi.

Onda mu on odgovori:

- Ta to je lako, uzmi orah, istuci ga, pak onda pospi onim prahom po rani, i odmah će proći.

Tko sada veseliji od njega; odleti na tavan i nađe orah, pak ga stuče i pospe ranu. Onda odvede konja na livadu, a on se vrati natrag. Poslije toga prođe nekoliko dana; sjeti se on svoga konja i pođe da ga obiđe. Došav na livadu vidi, gdje je na konju njegovu iz sadna izrastao orah i još, što je bolje, rodio kao kita. On pogledav uz orah, niz orah, uzme grudu zemlje, pak se hiti na njega i istrese nekoliko oraha. Ali malo zemlje one, što je on hitio, ostane na orahu, i opet se on kući vrati.

Kad prođe nekoliko vremena, opet pođe da vidi svoga konja u livadi. Al' kad tamo, ima šta vidjeti: na orahu veliko polje naraslo od one zemlje, što je ostalo na njemu, kad se je hitio. Kad to vidi, vrati se kući, te upreže volove i pođe, pak uzore polje i posije prohu. Ma da je bila vrlo sušna godina, ipak je njemu rodila proha dobra. Kad on vidi, da se je gdje nadveo oblak, tad konja za ular, pak pod oblak, i tako mu uvijek nakisivalo, kad je htio. Kad već dođe vrijeme od žetve, zovne žeteoce, pak požanju i snesu na jedno mjesto, gdje će sabiti. Pobacav sve snopove, samo još jedan ostane; uzme vile, da i njega baci; ali lisica izleti ispod njega, pak preko polja uteče, a on za njom poleti, da je uhvati. Trčeci za njom dođe na jedno blato, i pođe da pređe, al' mu zapadnu noge u blato, i nikako se ne mogne izbaviti. I tad se dosjeti što će: brže bolje odleti kući, donese motiku te iskopa noge iz blata, pak se opet naturi trčati za lisicom. Putujući dođe od jedne vode. I siromah, trčeci umorio se i ožednio pa brže bolje odsiječe sebi glavu te se napije, pa opet put svoj nastavi za lisicom. Kad prevali nekoliko puta, izvadi peškir, da otare znoj sa čela; al' kad on ne ima na njemu glave, i sjeti se, da je ostala kod vode, gdje je pio vodu. Potrči natrag, pa kad on tamo, već lisica smanula pola mozga.

I tako su postali oni ljudi, koji su bez mozga.

Nebojša

Bili su stariji i imeli jedinca sina. Ovoga pošalju va školu, ale ni otel nikad vadit. Meštar ga je kaštigal i tukal i prez jila ostavljal, ale se to ne pomore niš. Mali se ni bal ni šibe ni katafića, ni meštra ni katihela, ni oca ni matere. Malo mu već bilo dodijalo, ale ne šibi, leh nagovaranje, pa zato pobigne od kući, da gre po svitu. Iduć tako po svitu nameri na jednoga gospodina, a to je bil đavol paklenski.

On ga pita:

- Kamo, mali?

A on onako sigurno odgovori:

- Grem iskati dobrog gospodara.

- Ti išćeš dobrog gospodara, - reče gospodin, - a ja dobrog slugu, hodi k mene služiti.

- Grem, zač ne, al' znate ča, prvo leh van buden ča delal, morate me školi vaditi mesec dan.

- Dobro, ja ću te sam školi vaditi, leh hodi s manu.

I mali projde s njim. Petnajst dan gre va školu i već zna više od meštra, gre drugoh petnajst i već zna više od katihete. Sad reče mali sam sobun:

- Dosta san se toga navadil, da bin ja sad šal ća od toga gospodara - pomisli tako i valje pogibne prez gospodarova znanja.

Gre i nameri se na jednoga staroga. Stari ga pita:

- Dečki, kamo ti?

- Gren iskat straha, - odgovori mu mali.

- Kad je tomu tako, hodi va bližji grad, projdi sudu i tu te ti dat sto forinti, ako prespiš va jednoj gradine.

Mali projde va grad i valje gre iskat, kako ga stari naputi, sud i ponudi se, da će va toj gradine za sto forinti prespat. Oni mu valja obećaju, ako to učini. Došla večer, i on projde va gradinu i prespi nutreh. Došlo ga strašiti, ale njega niš strah. Jutro dan projde sudu i pita obećaneh sto forinti. Oni mu je daju. Zame beći i gre naprvo. Dojde va drugi grad. Tu mu obećaju dvisto forinti, ako va njihovoj jednoj gradine prespi.

- Ču prespat, zač ne, leh mi dajte beći, - govori njin on.

- Dobit ćeš jutra, leh ti hodi tamo, ne boj se.

Borme on projde i va tu gradinu i prespi tu celu noć. Strašil je bilo tu sakakoveh, ča se god pomisliti more, ale njeg ni ni malo strah. Jutro projde po beći i kad ih je dobio, otputi se naprvo. Opet dojde va tretji grad, i tu mu sud obeća tri sto forinti, ako bude va njihovoj gradine prespal.

- Ču, - odgovori on, - zač ne?

I večer projde tamo, ne projde spat, leh odluči, da će su noć bit na nagoh, pa projde pod dimnjak i tu sede. Sad se počelo od seh stran strašno rušiti, z lancami kramat, škripati, prika-

zi se prikazivat, ale njega ni sejedno niš strah. On lipo leh sedi i se to gleda. Najedanput čuje se z dimnjaka glas:

- Padan, padan! A on reče:

- Kad padaš, zač već ne padeš?

I sad padu pred njega dvi čovičje nogi.

- Ej, bar ste mogli malo dalje past, ne justo pred moje nogi, da mi tu pačite.

Zame obe nogi i hiti je u kraj. Sad se opet čuje glas:

- Padan, padan!

- Kad padaš, a ti padi.

I sad padu pred njega dve ruke.

- No, i vi ste mogle malo dalje past, a ne baš pred moj nos, kade mi pačite - i hitil je, kamo je hitil i nogi.

Sad se opet javlja z dimnjaka:

- Padan, padan!

- Kad padaš, a ti padi, - govori on. I pade truplo čovičansko.

- No još si moglo bliže past, - reče on, - ča nimaš drugde mesta.

Zame truplo i hiti ga k nogan i rukan. I se se to skupa spravi i zalepi tako, da je bil cel čovik, leh ča mu je glava falela. Mali to gljeda pa govori:

- No da imaš barem glavu, bimo se razgovarali, da nam prvo vrime pasa.

Kad to reče, opet se oglasi z dimnjaka:

- Padan, padan!

- Ej, padaš, padaš, nikad ne padeš? Padi već jedanput, a ne jadi me, - govori on već zlovoljan. Kad to reče, eto pade pred njega glava i zaceli se z drugen telon i oživi. To bil čovik srednje dobi. Sad počme ta čovik govorit, da su tu blizu vrata i da je za njimi trinajst kamar, pa reče malomu, neka zame ključ, pa da te poč malo videt te kamari. Ale mali odgovori:

- Kamo si klal ključ, tu ga i zami i opri vrata, ako ćeš, ja se trudit ne ću, leh s tobun gren videt te kamari.

Čovik zame ključ i opre vrata od prve kamari. Sad govori malomu:

- Zami ključ od druge kamari, da vidimo i tu kamaru.

Ale mu mali govori:

- Kamo si stavil ključ, tu ga zami, pa opri sam.

I čovik zame ključ i opre sam. Dođu va drugu kamaru, pa govori ta čovik opet malomu, neka zame od trete kamari ključ, a mali njemu opet:

- Kamo si ga klal, tu ga i zami pa opri, mane se ne sila prigibat.

I čovik opre. I tako su jedan drugomu va seh trinajst kamar govorili. Mali je vavek govoril:

- Kamo si klal ključ, tu ga i zami.

Kad su bili va trinajstoj kamare, govori čovik malomu, neka zame kulju od konobi, da te nutreh sega nač.

Ale mali opet govori:

- Kamo si ga klal, tu ga i zami, pa opri sam.

Čovik zame ključ i opre konobu, pa govori malomu:

- Zami motiku i zakopaj triput, pa ćemo nać vina.

- Zami sam motiku, pa kako si vino zakopal, tako ga i otkopaj, - odgovori mali. Čovik zame motiku i otkopa tri bačvi z vinom.

- Daj mali, ta žmulj, da pijemo, - govori on opet malomu.

- A zami ga sam.

Čovik zame žmulj, natoči punoga vina i dava malomu neka pije.

Mali govori:

- Ti si stareji, pij ti prvo, pak onput ja.

Čovik popije i da drugi žmulj malomu. Mali borme popije se do dna. Sada mu govori čovik, neka triput udre z motikom, pa da će nać tri žari cekini.

- A ne ja, - govori mali, - leh kako si je ti zakopal, tako je i ti sam otkopaj.

Čovik je otkopal i govori:

- Vidiš, mali, ja sam bil tu zaklet, i ti si me s ten zbavil, ča si bil tako siguran i ča nisi otel niš v' ruku prijet. Ove dve žari cekini zami za se, a z ovom tretom plati maši za duši, ke su ovde poginule.

I sad se učini dan. Mali projde jutro s gradine, pa ni ni hodil po oneh tri sto forinti, ča mu je bil sud obećal; dosta su mu bile žari s cekini. Leh lipo projde doma k ocu i matere, pa još i sad s njimi žive i veseli se. I ja san bil jedanput pu njega, pa mi je to pripovedal, ale z žari mi ni niš dal.

Neobična trgovina

E kaže, živio jedared jedan siroma' čovik. Imo on ženu, a žena nikake prćije, pa žive na salašiću i malo zemljice, što su zaptali iz deset nokata. Rade oni svoju njivu, pa se iz tog kruvare i krpore. Više poste neg' što mrse, al' se ne može baš kazati, da su gladni i soparni, već ljudi od dana do dana sastavljaju svoju muku i žive čuvarno. Tako oni zapate i kravicu, a ona blagoslovena, ko da zna, siromaške treba pomoći, pa se latila i sve po dva teleta teli. Latila se ona, al' svega je jednom obogatila junicom siromaška, a drugo bičići, i uskoro on odranio četiri vola. Za toliko marve je zemlje malo, pića na kratko skrojena, pa žena kaže njemu jednog dana:

- Sutra je vašar, a u nas kuća prazna. Zapatit ćemo evo već i dice, pa će tribati više i zalogaja i zakrpa. Prodaj ti ove volove, pa kupi, što nam treba za život.

- Bolje bi ja volio, da se s kojim komšijom za čega pazarim. Di se ja razumim u trgovinu?! Naići ću na kake bangalole, pa će me privariti, - pravda se čovik.

- A šta ćeš se pazarivati? Dobit ćeš tiganjicu za lonac, pa će se baš moći rugati tiganjica loncu, i još da se omrazimo s kojim komšijom. A znaš ti, da od dobrog komšije boljeg roda nema.

Ne popušta ona. Razumi se on ol' ne razumi u trgovinu, samo nek' krene na vašar.

- Kaka si mi muška glava, kad ne smiš tisliti u svit?! - okrenila ona drugi razgovor.

Kad je čovik vidio, da je pridnjak njezin pa njezin, nema šta, već tu mušku glavu prignio i počeo spremati volove za vašar.

- Idi ti samo, pa ćeš se već uvertati. Ne možeš cilog vika samo nosom turati zemlju ol' siliti u zapečku, - nakalami ona još na razgovor.

Kad je tako - navalilo selo, pa i popo, mora da se ženi - potira on svoja četiri vola i ajde s njima na vašar. Iđe on, pa sve oči odmara na njima, tako su lipi. Timario je on svoju marvu, pa je već i zato lipa, a još je zapaio volove rogata, da rogatiji' na široko nema.

Iđe on, pa sve misli šta bi i činio, al' nikako ne zna, šta bi za nji' tražio. A kako bi i znao, kad su njemu dragi, ta žao mu, ko da mu komad od srca otkidaju. Tako se on misli i kad naiđe na jednog debelog, rumenog, pa dobro obučenog i obuvenog čovika.

- Kuda ćeš, pretelju, s tim volovima? - odma' onaj njegov zapita.

- Ta idem na vašar, da i' prodam, - kaže on.

- Ove volove?! - stao onaj, pa se čudi.

Siromašak se odma ustravio, ta, ko štene prid batinom.

- Zašto, dobri čovče, da ne tiram ove volove?! Nisu oni ni krađeni ni oteti.

- Ne kažem ja, da je tu štogod nepošteno, - onaj će - al', ludi čovče, di ćeš na vašar, kad ti volovi ovake repove imaju. Ne misliš, da će kogod i tako što kupiti. Ja sam idem s vašara, al' tamo nijedan vo nema repa. Ako već misliš ići na vašar, al' odma osici svima repo-

ve, jer se po vašaru šeta kralj, pa nek' ti koji vo ma'ne repom i izbijе kralju oko, teže nevolje ne moraš tražiti.

Ode debeli dalje, ko da ga ni briga nije, a siromašak osto u nevolji. Šta će, kad je ovom vašaru tako, već osiče lipo volovima repove. Ide on sad dalje, a volovi kusavi i krvavi, ta gotovo vašar kuda prolaze.

Nije on dugo išo, a prid njegov' opet taj debeli, al sad u drugom odilu; a siromak se već tako uzbunio, da ga valjda ne bi pozno, ni da je u istom odilu izišo prid njega. Vidi debeli, da ga siromak nije pripozno i ko bajage opet pita, kuda će s volovima. Nije siromak dobro ni reko, a on na njega:

- Alaj, ludi čovče, di ćeš ti volove prodati kad ovake rogove imaju?!

- A zašto? - zapita siromašak, pa sad već sav drće od stra'.

- Još pitaš?! - onaj njemu. - Ta ja sad idem s vašara, al' tamo nisam vidio vola s rogovima. Ko bi i tiro rogatu marvu tamo, pa da pobisni i nabode na rogove na čega naiđe.

- Ako je do tog, moji volovi su mirni; ne pamtim, da su se kadgod i uzjogunili, a ne da bi još i bisnili.

- E, moj pretelju! Ne pita se to, kaki su bili, već kaki su na vašaru. A tamo ti ima svita takog, da bi se i ker otrovo, kad bi ma kojeg od ti' ugrizo, a ne da tvoji volovi ne će pobisniti. Već ti kreši rogove, ako misliš s volovima baš na vašar.

Požalio siromak, što je ikad krenio na ovaj priteški put, pa u sebi i ženu spominje nikim čudnim ričima; al' vidi, da nema drugog, već sikiricu u šake i kreši rogove.

Svršio tužan i žalostan i taj poso, i ode dalje. Napravio od volova pravo čudo: ni repa, ni rogova. Tako on stigo i pod sam vašar, a onaj debeli opet prominio odilo i već ga čeka. Opet on bajagi pita siromaška, kud će se s tim volovima, pa onda prominio dlaku i veli mu:

- Alaj, ludi čovče, valjda ne misliš, da će kogod kupiti ovako kusave i ubogaljene?! Ako si čovik, koji daje štogod i na čovičanski obraz, nemoj ni ići tamo, da ti se ljudi samo rugaju.

Siromak je već zbunjen, pa mu je sad već dosta od svakakog razgovora. Na zna on s kim ima posla, pa zato još kaže:

- Al' ja sam se našo s dva čovika, koji su mi kazali, da na vašaru ni jedan vo nema ni repova ni rogova.

- A ti njim nisi moro povirovat. Ja idem s vašara. Tamo su volovi, ta ne znaš koji rogatiji, a koji repatiji. Nemoj ići, da se samo sramotiš, već ti nji prodaj meni za vondilj i gladalicu.

Da bi on dao četiri vola za vondilj i gladalicu! Taki razgovor ne će ni da sluša, već otira volove na vašar. Kad on tamo, a ono sav svit biži od njega, a smijanju kraja nema. Kako se svit ne bi smijo, kad niko još nije vidio volove brez repa i rogova. Nije njemu pravo, al' se ne miče s vašara, dok se svit nije razišo. Pada večе, pa čovik šta može sa svojom nevoljom, već krene kući. Kako on na kraj varoši, a onaj s gladalicom i vondiljom ga već čeka.

- No, jesam ti kazo, da ne tiraš te volove na vašar. Izgleda mi, da si konten na sve nevaljano, samo na pametnu rič ne slušaš.

Tako on siromaška još i kara, a onaj uvuko glavu, pa samo ćuti, kad mu je i tako dosta nevolje. Zanimila siromašku usta, al' onaj veli:

- Eto, da ne bi osto pod sramotom, ja ću ti i sad dati za volove gladalicu i vondilj.

Šta će siromak, već napravi trgovinu. Uzet će on barem gladalicu i vondilj, samo da ne izađe ženi prid oči s ovakim volovima. Za čas pogodba bila gotova, i onaj debeli otira volove pivajuć, a siromak pođe kući plačući.

Iđe on sad, pa ni sam ne zna kako ga noge nose, i tako dođe do nike vode. Sist će on tu, da se malo odmori. Kako on na obalu, a prid njim zapliva jedna patka, pa zlatna. Da si onda vidio trgovca s vondiljom i gladalicom! Skočio na noge i zgrabio za patkom ko vrepčar. Zgrabi on, a patka prne. Zgrabi on opet, a patka i opet prne, i tako to išlo nikoliko puta. Jedared se on dositi jadu, pa baci odilo sa sebe. Zaplivo on za njom, da je tako uvati, a patka drugo nije ni čekala. Odvarala ga daleko, pa onda uzleti za čas s obale, uzme njegovo odilo, pa još i gladalicu i vondilj.

- Slip si ti kod očiju, a mene bi vaćo? - poviče ona, kad mu je priletela iznad glave.

On zinio u vodi, pa se malo nije zadavio. Sve ne viruje ušima, pa vikne:

- Što kažeš?

- To, da prid tebe nisu izlazila tri čovika, već jedan, samo uvijek u drugom odilu. Kurjak, brate, dlaku minja, a ćud nikada. A taj tvoj debeli kurjak je bio kasapin, pa su njemu dobri volovi i brez repa i rogova.

- Baš istinu govoriš?

- Baš istinu! - vikne patka. - A ti se postaraj, da ti kora pukne s očiju prije, neg' se mašiš za mnom. Ovako će te svaki žednog prvesti priko vode, a ne da te ne će patka, koja se na vodi i rodila.

Kad je siromak sve to čuo nije mu bilo svedno. Za čas on isplivo, pa stoji go ko prut, al' mu nije zima već još vrućina od svega tog, što je taj dan priborto. Zamislio se čovik, pa kad je sve dobro promislio, kaže on sebi:

- Pravo je kazala moja žena, da ne triba nosom turat zemlju, nit sidit u zapećku.

Bome je on sad vidio, da mu je cilog puta pamet sidila u zapećku i da je zato nastrado. Osto sad i pust i go, al' je zato sad uzo pamet u glavu. Noć ladna, pa ne vridi tugovat' na obali i smrznit' se, već on krene da nađe sebi kako prinoćište. Nije on odmakao daleko od te vode, kad naiđe on u šumi na vrepčara, koji se zapleo u trnje. Ranili ga u krilo, pa ne mož' dalje. Ranjen je taj vrepčar, letiti ne može, ali se nije užegurio, kad mu je on prišo, već se nakostrušio, pa tiska na njega i noktima i kljunom.

- Vidi, vidi, - kaže siromak, kad je to vidio, - ti si momak na svom mistu. Ne daš se. No nemaš se šta od mene braniti, jer ja ne ću iskoristiti tvoju nevolju, ko što je onaj debeli kurjak moju, već ću ti pomoći u nevolji.

Uzme on njega na prsa, pa jedan drugog griju. Ide sad on dalje i jedared vidi niku svitlost. Ajd, on bliže, pa vidi, da je to ukraj šume kuća iz koje pada svitlost kroz otvorena vrata. U kući nema nikog, samo se iz sobe čuje razgovor. Došlo to njemu na ruku, što su vrata širom otvorena, pa di će go među čeljad, već se zavuču u garnjak i tu legne u pećicu. Kako je, tako je, nije pod vedrim negom go, a u garnjku vruće, pa je dobro i njemu i ranjenom vrepčaru. Poslušaj on šta se unutra govori, pa sve sluhti, ne će l' možda ko pripovidati o volovima brez repa i rogova. Ne čuje on to, već da će čovik baš sad otići da vidi, šta mu čobani rade. Odma je siromak, znao, da ovaj domaćin ima tušta ovaca, pa se zamislio, kako bi to dobro bilo, da se pošteno pazario s volovima za čopor ovaca. Tako se on zamislio u garnjaku, kad jedared evo nikog čovika, al' i taj prođe kroz kuću na vr' prstiju ko maćak, pa baš u garnjak. Pogleda siromak bolje, pa vidi, da je to popo. Vidi on popu, al' u to i popo njega, pa će bižati natrag.

- Al' da nisi ni koracio, jer ću odma vikati u pomoć, - siromak na njega, jer je vidio, da u pope nisu čisti poslovi.

Popo, da će bižati, a siromak, da će vikati, i tako popo na kraju uvuče uši.

- E sad da minjamo odilo, - siromak na njega.

- Kako ćemo minjati, kad ti nemaš na sebi ništa, - uzjogunio se popo.

- Ta imam, popo, samo si ti slip kod očiju. Ti ćeš meni dati kako ti imaš, a ti uzmi kako nađeš na meni. Znaš, popo, tako sam i ja prolazio, dok sam bio slip kod očiju.

Ne da popo; a siromak, da će uzbuniti kuću, popo ne da, a ovaj će u dreku, i na kraju popo opet uvuče uši ko istučen ker. Kako se siromak obuko u popovsko, odma je i istrčao iz garnjaka, a popi zapritio, da se ne makne, jer će biti po ušima.

Zakvrca on na pendžer, a na to čoban zapita:

- Ko je?

- Popo putnik, traži konak.

- O, hajte unutra, gospodine, ima u nas mista, - odma se ozove čoban, i već i trči, da uvede gosta.

Potrče čoban, al' se čobanki ne sviđa, što se našo tu i popo putnik, kad je ona njezinog već naručila, pa će na čovika:

- Šta mi tu primaš kojikake popove putnike, kad ćeš ti otići od kuće!

Namrkosila se čobanka, al' čoban ne da pokrke, već vodi popu putnika, pa odma s njim u pročelje. Nije se popo-putnik dobro ni zgrijo, a čobanu zapo za oko vrepčar i zapita:

- Šta vam je to, gospodine?

- Ovo?! Najvridnije, što sad imam: pogađač.

- Kaki pogađač?! - začudi se čobanin.

- Taki, koji pogađa sve na svitu. Da izgubiš iglu na guvnu, samo njegov' pitaj, pa će ti u igli biti već i konac udiven.

Popo-putnik je ozbiljan, pa govori tako, da skoro i sam viruje, a di ne bi čobanin, kojem je u kuću došo ovaki čovik, što svitom putuje. Čim je on čuo, kakog gosta ima, odma je bio još ljubopitljiviji, pa kaže:

- Pa nek' pogađa meni štogod! Eto, nek' mi kaže, šta je ne znam u kući.

- Može, - kaže na to popo-putnik, - al' ne bez sto dukata.

Dobro je siromašak pogađo, kad je mislio, da ovaj ima velike čopore ovaca, jer kako on kazo za sto dukata, a čoban i' već istrese prid njega. Oće čoban, da mu pogađač pogađa, al' ne će čobanka. A još, kad je čula, šta triba da pogađa. Taj njezin čovik je bio domaćin, koji je znao u svojoj kući sve do posljednjeg klina. Šta on nije znao samo?! To, da je njezin popo došo već u garnjak i da čeka, samo da čoban ode kod svoji' ovaca. Ta ona mu je i ostavila otvorena vrata od kuće.

Dabome, kad je čula šta čovik oće od pogađača, da je počela fundarati po sobi, pa se bajage srdi, što rasipa novac i na čovika će:

- Ko je to još vidio tolike dukate dati za ma kaku ludost? Mani se ti tog!

Uzmuvala se ona, pa ko zmija oko čobana, al' onaj opet ne da pokrke, već kaže gostu:

- Samo nek pogađač pogađa, šta ima u mojoj kući za čega ja ne znam. Možda to vridi i više od sto dukata, kad čovik sve zna pod mojim slimenom.

- I vridit će, - kaže popo-putnik, pa stisne vrepčarevo ranjeno krilo.

Kako ga malo žignio, a vrepčar: kra, kra!

- Šta kažeš?! - zapita čoban.

- Da imaš u kući sakrivenog nepretelja, al' onakog, s vraga sadrlog!

- Ta ne govorite? - ustravi se čoban. A kako bi ga mogo istirat?!

Kazat će njemu pogađač i to, al' bez sto dukata nema razgovora. Dao bi čoban i više, kad je čuo kaku nevolju ima u kući. Odma on izbroji dukate, a onaj opet malo stisne vrepčarovo krilo. Pita čoban, šta je pogađač kazao, a popo-putnik kaže:

- Nepretelj je u pećici. Daj kotlić i kašu, pa ćemo ga istirati.

Odma čoban naredi ženi, da spremi sve, što je pogađač kazao, a ona bome ne će.

- Sad ću se ja latiti u kojikake vašange, pa još u noć, šta još ne bi 'tio, - počela ona i brojiti.

Al' samo je počela! Čobanu se to odma nije svidilo, pa kad je onda zagrmio, ni rič se više nije čula. Sprema žena kotlić i kašu, a sve misli, kako bi otrova kuvala misto kaše, pa pogostila i popu-putnika i njegovog pogađača. Mislila ona šta mislila, al' popo-putnik se i sam latio, pa loži vatru, a čoban pristavio kašu, pa već miša velikom kutljačom.

Za čas tu kaša provrla, a popo-putnik kaže onda čobanu:

- Ti, sinko, uzmi sad sikiru i kad nepretelj pođe napolje, a ti njeg' samo u čelenku!

Kad je žena to čula, sve poskočila, pa se stala prinemagati.

- Nemoj, čovče slušati ovu napast! Šta ću ja sirota brez tebe, ako te nepretelj upropasti?!

- Ne će više, - nasmije se popo-putnik, - dosta je to dosad radio.

Ne da se ni čoban osoliti, već ženi ustranu, a on sa sikirom stao na prag. Popo-putnik onda uzeo kutljaču kaše, pa otrese na onog u pećici. Odvaća on kutljaču za kutljačom, pa sve lupa u pećicu, a popi golaću pećica sve više tisna. Uvlači se on ko spuž, al' vrila kaša škropi po cijeloj pećici, i jedared popi golaću dotužilo. Dobra je kaša sa žmaram, al' se popi ne dopada, da se od njegovog sala prave žmare.

I popi-putniku već dosadilo, da maše kutljačom, pa namigne i vikne čobanu.

- Domaćine, ne će nepretelj napolje, dok ga ne nasitimo. A taj se naviko, da guta svašta sa tuđeg astala. Iskini i kajiš od kože sa leđa, taj će ga progutati, al' se nasititi ne će:

- Pa šta ćemo onda tužni i žalosni?

- Šta ćemo?! Pogleda, valjda su se već ugrijali klinci na žeravi. Daj vile, da mu bacimo u zube koju šaku ugrijani' klinaca, valjda će se onda zasititi.

Kad je onaj u pećici čuo, kako će ga častiti s klincima sa žerave, borme se više nije mislio. Skoči on iz katlanke i biž vratima. Kako je nataraške sunio, tako je kotlić s kašom i privatio, pa kad je onda onako opečen i umeljan od kaše đipio vratima, čobana nestalo, ko da ga vitar oduvo s praga. Popo-putnik je imo muke, dok čobana nije pronašao i dovo u kuću.

- Ta šta si se tako ustravio?! - pita njega popo-putnik.

- A ko se ne bi ustravio?! Kako se četveronoški zatrče, ta bi i mene odno u pako, da nisam za vrmena pobigo, - kaže čoban i sve se obazire, nije l' taj nepretelj možda još i sad u kući.

Umiri njeg popo-putnik i kaže, da mu ovaj nepretelj nikad više ne će doći u kuću. Kad je tako, čoban počasti bogato svog spasitelja, i siromak onda krene dalje. Ode on, pa je već dobro odmakao, kad se i čoban sitio, da ima glavu na ramenu. Poče čovik, da se misli i odma i smislio štogod pametno. U njega je dosta čopora ovaca, a ne može se baš pofaliti, da se svi čobani paštre, pa često nestane po koja ovca. Da je njemu onaj pogađač, taj bi

našo svaku ovcu. I odma čoban namisli, da od pope-putnika kupi pogađača. Uzjaši on na magarca i potrče za siromakom.

- Stanite, gospodine! - poviče on još izdaleka.

- Šta je, sinko?

- Znaite šta, gospodine, - kaže čoban, - prodajte mi tog pogađača.

Kaže on i zašto bi ga kupio. Kaže on, al' siromaku žao čovika, ne će više da ga vara i lipo mu veli:

- Dobri čovče, ja bi' ti ga prodo, al' ti ovce ne će naći. Jedino bi ti bio od koristi, što bi te čuvo od ovog nepretelja, što smo ga sad istirali.

Nije ni to mala stvar. Di bi i bila, kad nepretelj malo da nije odno u pako sirotog čobana. Kupit će on pogađača, pa nek' mu kuću čuva od neprijatelja.

- Dobro, - kaže onda siromak, - eto dat ćeš mi tog magarca i sto dukata, pa nek' ti je sa srićom.

Obraduje se čoban, što će tako jeftino doći do pogađača i sve se zafaljiva popi-putniku. Ovaj lipo uzjaši na magarca i kad će se rastiati još kaže čobanu:

- Samo ubardaj, šta ću kazati: zapriti ženi, da se pogađača ne žigne. Ako ga ne timari, il' samo ružno i pogleda, pogađač će na sva usta povikati, ko je bio taj nepretelj i šta je tražio u tvojoj kući.

- A zašto da tako zapritim ženi? - zapita će još čoban.

- Da ti se nepretelj ne bi više zavuko pod slime, - kaže popo-putnik i odjaši na magarcu.

Ode on veso, a čoban se još veseliji vrati kući. Obradovala se i čobanova žena, kad je čula, da će pogađač sve dotle čutati o nepretelju, dok ga ona dobro timari. Uzvrpoljila se sad oko pogađača, pa kako se na njegov' iskosirila, kad je pogađo, da je nepretelj u kući, tako sad sve prede oko njega, kad je čula, da ne će kazati, ko je bio taj nepretelj.

Požuri se sad siromak, da digod nabavi čestito odilo; popovsko ga već počelo žuljiti, al' se siti, da mu je patka još dužna. Dojašio on do vode, a patka se brčka u sva zvona.

- Hej ti patko, - poviče on, - baš dolazim iz gostiju od svetog Petra. Dobro, što sam te vidio. Sveti Petar se sprema u vis, pa ti poručio, da mi dadeš vondilj i gladilicu onog, što si ga ženog privela priko vode.

- Oću, sveti oče, oću, - poviče patka i već se i stvorila prid siromakom.

Prida ona vondilj i gladilicu, a siromak to spremi u torbu, al' i zlatnu patku.

- Šta š' sa mnom, - uplaši se patka.

- Oću, da te se nagledam, jer više nisam slip kod očiju. - nasmije se siromak i strgne sa sebe popovsko odilo.

Kad je patka vidila, ko je taj sveti čovik, nije ni požalila, što mu je dopala šaka, već mu kaže:

- Sad vidim, da si od mene ne samo naučio, već me i nadmudrio. Zato si zaslužio ne samo mene, već i moje pačice, koje sam jučer izlegla, - pa mu pokaže bunju u trski.

Ode siromak do bunje, pa uzme dvanejst zlatni' pačića. Ode on sad na magarcu i zdrav i čitav stigne kući, al' se nikom nije pofalio, kako je trgovo s volovima brez repa i rogova. Nije više ni išo da trguje, već lipo svoju zemlju radio, zlatna patka mu legla lipe pačice, a vondilj i gladilicu ostavio da i' kadgod po kome pošalje svetom Petru. To je 'tio uraditi, da niko ne bi kazo da je on čovik nepošten el lažov. Nek Petru bude i vondilj i gladalica.

Prava se muka ne da sakriti

Bio jedan siromah čovjek, pa se pribije u nekakva bogata čovjeka, da služi bez pogodbe. Tako je služio godinu dana, a kad se navrší godina, on dođe gospodaru svome i zaište, da mu plati, što misli da je zaslužio. Gospodar izvadi jedan novčić pa mu reče:

- Na, to ti je služba.

Sluga uzme onaj novčić i zahvali gospodaru, pa onda otide na jedan potok, gdje je voda bila vrlo brza. Kad dođe na potok reče sam u sebi:

- Bože milostivi! Šta je to, da sam zaslužio samo jedan novčić za cijelu godinu dana? Ali bog zna, jesam li i toliko zaslužio. Evo ću sad da ogledam: bacit ću ovaj novčić u vodu, pa ako ne potone, onda sam ga zaslužio; ako li potone, nisam ga zaslužio.

Pa se onda prekrsti govoreći:

- Bože milostivi! Ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva povrh vode, ako li nisam, neka potone na dno.

To rekavši baci novčić u potok, a novčić odmah potone na dno. Onda se on sagne, te izvadi novčić iz vode, pa ga odnese gospodaru natrag govoreći:

- Gospodaru! Evo ti novčić natrag, ja ga još nisam zaslužio, nego ću te služiti još jednu godinu dana.

Tako stane na novo služiti, i kad se opet navrší godina dana, on dođe gospodaru i zaište, da mu plati što misli da je zaslužio. Gospodar opet izvadi novčić pa mu reče:

- Na, to ti je služba.

On uzme novčić i zahvali gospodaru, pa opet otide na onaj potok, prekrsti se i baci novčić u potok govoreći:

- Bože milostivi! Ako sam ga pravo zaslužio, neka pliva povrh vode, ako li nisam, neka potone na dno.

Kako ga baci u vodu a novčić odmah padne na dno, a on se sagne te ga izvadi, pa opet odnese gospodaru govoreći:

- Evo ti, gospodaru, novčić natrag, još ga nisam zaslužio, nego ću još jednu godinu da te služim.

Tako opet počne služiti, pa kad iziđe i treća godina, on otide gospodaru i zaište da mu plati što misli da je zaslužio.

Gospodar mu opet da novčić, a on ga uzme i zahvali, pa otide opet na potok da vidi je li ga sad zaslužio. Kad dođe na potok, prekrsti se, pa baci novčić u vodu govoreći:

- Bože milostivi! Ako sam zaslužio ovaj novčić, neka pliva navrh vode, ako li nisam neka potone na dno.

Kad novčić padne u vodu, počne plivati povrhn vode. Onda on veseo uzme iz vode novčić i metne ga u džep, pa otide u šumu i načini malu kolibicu i onde stane živjeti.

Poslije nekog vremena čuje on, da se stari njegov gospodar sprema na galiji preko mora čak u drugo carstvo pa otide sa svojim novčićem k njemu, i stane ga moliti da bi mu kupio što u drugom carstvu za njegov novčić. Gospodar obeća i uzme njegov novčić, pa pođe na put. Putujući tako nađe kraj mora nekaku djecu, koja su bila iznijela mačka da ga ubiju i u more bace. Kad on to vidi, pritrči k njima, pa ih zapita:

- Šta je to djeco?

A oni mu odgovore:

- Čini štetu pa hoćemo da ga ubijemo.

Onda on izvadi onaj novčić svojega negdašnjega sluge, pa im pruži da mu dadu mačka. Djeca to jedva dočekaju pa uzmu novčić a trgovcu dadu mačka. On odnese mačka na galiju, pa pođe dalje putovati.

I tako putujući jedan put dune jaki vetar, te odnese galiju bog zna kuda, da za tri mjeseca nije mogla izaći na svoj pravi put. Kad vjetar stane, gospodar od galije nije znao gdje je, i pošavši još malo dalje, dođe pod jedan grad. Kad se čuje u gradu, da je došla galija iz nepoznate zemlje, navale mnogi, da je gledaju, i jedan od onih ljudi, koji je bio vrlo bogat, pozove gospodara od galije na večeru. Kad tamo, ali gospodar od galije ima šta i videti: miševi i pacovi trče na sve strane, i sluge s batinama stoje, te brane da ne natrče na sto. Onda reče domaćinu:

- Za boga, brate, šta je to?

A domaćin mu odgovori:

- Tako je, brate, uvijek kod nas, da ne možemo od toga zvjerinja na miru ni ručati ni večerati. Još kad spavamo svaki imamo svoj sanduk, pa se u sanduk zatvorimo, da nam ne bi uši poizodgrizalo.

Onda se gospodar od galije sjeti svoga za novčić kupljenoga mačka, pa reče domaćinu:

- Ja imam u galiji zvjerku, koja bi to sve zatrla za dva tri dana.

Domaćin na to odgovori:

- Brate, ako imaš takvu zvjerku, daj je ovamo, ja ću ti napuniti galiju samoga srebra i zlata, samo ako je istina što kažeš.

Poslije večere otide gospodar od galije, te donese svoga mačka, i reče domaćinu da leže bez sanduka; ali oni opet ne smjednu ni po što, nego on sam ostane tako da spava. Onda on pusti mačka, a mačak, kad opazi tolike miše i pacove, počne ih hvatati i daviti pa sve na gomilu svlačiti, a i miši i pacovi poznavši ko je tu, stanu bježati kud koji. Kad u jutru dan osvane, i oni poustaju, ali nasred sobe velika gomila mrtvih miševa i pacova, a po sobi slabo je koji još trčao, nego su izvirivali iz jama. A poslije tri dana nije se mogao ni jedan ni vidjeti. Onda domaćin za mačka napuni putniku galiju punu srebra i zlata.

Po tom naš putnik pođe s galijom kući. Kad dođe kući svojoj, dođe mu stari sluga njegov, da ga pita, šta mu je donio za onaj novčić. Gospodar mu iznese jedan mermer kamen, lijepo otesan na četiri ugla, pa mu da:

- Na, to sam ti kupio za tvoj novčić! Sluga se tome vrlo obraduje, pa uzme kamen i odnese u svoju kolibu, te načini od njega sto. Sutradan otide sluga u drva, pa kad se vratio kući, a to se onaj kamen pretvorio u zlato, te sija kao sunce, sva se koleba od njega svijetli. Kad on to vidi, uplaši se, pa otrči svome starome gospodaru i kaže mu:

- Gospodaru, šta si ono ti meni dao? Ono nije moje, hodi da vidiš.

Gospodar dođe, i kad vidi, kakvo je bog čudo učinio, onda mu reče:

- Nije fajde, moj sinko! Kome bog tome i svi sveti; hodi ovamo, evo tvoga blaga.

Pa mu da sve što je god donio na galiji, i da mu kćer svoju, te se oženi njome.

Čoban nadmudrio carevu kćer

U stara vremena, živio jedan kralj. Nije imao muškog poroda, al su mu rasle tri 'ćeri, tri rumene jabuke. Čuvao je nji 'stari kralj, pa ne da ni sunce da i' opeče, ni vitar da ošine; i kad je došlo vreme, da se najstarija udaje, kralj razglasi da će je dati onom, ko je triput nadmudri.

Divojka nije samo lipa, nego i mudra, da je to za pripovitku.

Čim je glas puko, a prosilac prosiocu daje bravu. Divojka kaže, da će se udati za onog, koji je triput nadmudri, a kojem proscu ne pođe za rukom, taj će je dvoriti sve dotle, dok se ona ne uda. Za kratko vreme kraljeva najstarija 'ćer je imala sluga već i na odmet. Ne nadmudre nju prosioци, al' ni jedared, a ne da će jedan triput. Nije to ni divojki pravo, počela se već bojati, da će side kose plesti, a čovika ni onda imati ne će. Ne dopada joj se, al' ne će da pođe ni za takvog, koji nije bar toliko kadar primetniti priko glave ko ona.

Kad su se prosioци već proridili, začuje za ovo i jedan kraljev čoban. Njega su čobani našli u šumi, kad je još bio u povelju, pa su ga ovce dojile, a vitar ga ljujlo. Tako je on sam odrasto na svitu, i što je od čobana dobro vidio, to mu je bilo sve blago.

- Sluga sam i ovako, sluga ću biti, ako me srića ne posluži, - kaže on čobanima, kad je čuo kako se kraljeva najstarija 'ćer udaje; i javi se i on za prosioца.

Kiša ga umivala, vitar mu lice sušio, rasto je u polju ko trska, pa momak lip, da ga se nagedati ne možeš. Makar je čoban, udavači se odma dopo, al' baš zato je 'tila viditi, je l' i tako oštre pameti.

Pita on nju u čemu će se prvo nadmudrivati, a divojka kaže:

- Čekaj, dok malo promislim.

Njemu nije teško čekati, kad je cilog života čeko, dok se ovce ne napasu. Momak čeka, al' sve motri. Drugi dan on čuje, kako je divojka zapovidila, da se zakolje sva živina i pokupe sva jaja, jer će biti velika čast. Čim je čoban to čuo, a on prvi potrčeo na guvno. Uhvatio tri dobre kokoške, jednog pivca i kvočku, pa s njima ukraj šume. Tu sve metne u jedan šupalj rast, pa sio na drvo i svira u frulu.

- Šta ti tamo radiš? - na njega će divojka, kad ga je spazila.

- Čekam! A di će čoban, već pod šumu. A nuz svirku lakše vreme prolazi.

Divojka se malo zamislila, a i sama vidi, da je to tako, pa ode dalje da vidi, nije l' digod još ostala koja kokoš il' koje jaje. Čoban svira na rastu, ko da se đuture pogodio, a kako siroma' i ne bi, kad jedared kvočka kvoči, jedared kokoši kokodaču, a i pivac se samo protegne, pa zakukuriče.

U dvoru se goste, ta i kerovima je doteklo bataka i kajgana. Kad već ni kuvanog jajeta nije bilo, dođe kraljeva 'ćer i kaže čobanu:

- Sad slušaj: dok sunce tri put ne zađe, da stвориш kvočku i devet jaja, pa da kvočku nasa-diš. Za tri nedelje nek izleže devet pilića. Sve ovo stвори, al' iz dvora, da ne izlaziš.

Ode ona, od čobana ni rič nije dočekala, a on frulu, pa samo svira. Kad će već i veče pas-ti, on samo stego kabanicu, pa zavučе ruku u 'rast. Tamo tri krupna jajeta. Tako su njemu koke snele i drugi dan, pa i treći. Kad došlo vrime, a on zagrne kabanicu i prid divojku.

Ne vidi ona, što je pod kabanicu, pa ga pita:

- Šta ti misliš, da ćeš sa mnom izaći na kraj tako, da samo sidiš na 'rastu i sviraš?

- Ta nisam ja samo uzalud sidio.

- Neg' šta si radio?

- Kvoćio, - nasmije se čoban. - Dosad ja, a sad nek kvoći ona. - kaže i izvuče ispod kaba-nice kvočku i devet jaja.

- Otkud ti to?! - začudi se divojka.

- Kazat ću ti, ako priznaš da sam te nadmudrio.

- Dok kvoćka izleže svih devet pilića.

Nasadili oni sad kvočku u zlatnu kotaricu, pa čekaju. Čoban se tri nedilje samo časti u kraljevskom dvoru. Došlo vrime, pilići počeli proključavati jaja, pa osam za čas zapištilo pod kvoćkom, al' deveto ćuti. Čekali oni još jedan dan, pa onda vide da je deveto jaje mućak.

- No, ko je koga nadmudrio?! - nasmije se divojka, al' pomalo žalosno.

- Ja, - na to će momak.

- Kako, kad se samo osam pilića izleglo.

- Al' sam ja devet jaja našo u dvoru, di ni lupinje nisi ostavila.

Da rič ne bi sporili, momak kaže:

- Otići ću ja do kralja, pa nek' on kaže ko ima pravo.

Divojka pristane od prve riči, i čoban taj čas osvane kod starog kralja, pa mu laže ovako:

- Svitla kruno, ja sam se okladio s jednim pobratimom, da ću s batinom od jednog udarca smlatiti s oraha devet zrna. Izabro ja dobru, čvrstu batinu i srušio od jednog udarca s dr-veta devet zrna, al' je jedno bilo prazno. Pobratim mi veli, da je okladu dobio on zato što je ovo zrno prazno, a ja držim da sam okladu dobio, jer je oraha devet.

Stari kralj je malo promislio, pa onda veli:

- Dabome, da si ti dobio. Orasi su rodili na drvetu, a ne u tvojim rukama, ne možeš ti biti kriv, što je jedan prazan. Glavno je da si ti devet srušio.

Kad je divojka čula, kako joj je otac prisudio, pokorila se i ona. Nema sad drugo, već da izmisli, kako će novo pitanje zadati čobanu. Priljubila se nuz njega, pa se ne miče dalje ni za nokat, al' kad ona pije, njemu ne da, kad jide, njemu ne da. Prošlo tako tri dana, pa se momak nasušio.

- Sad ću metnuti prid tebe ćup meda i jabuku rumenu, da rumenije vidio nisi, pa da vi-dim, 'oćeš li izdržati tri dana, da med iz ćupa ne lizneš, a jabuku ne zagrižeš.

- Ja ne ću, pa nek mi se zubi suše i sedam dana, - na to će momak.

- Na kraju švigar puca, - nasmije se divojka.

Vidio čoban, da mu kraljeva 'čer dobro sprema pod glavu pa ode do svinjara i ovaj mu sveže ruke na krstima. Sio sad čoban, a rukama ni da makne, kad ga je svinjar svezo do-brim kajišima. Kako on sio, a kraljeva najstarija 'čer donese prid njegov ćup meda, a sridnja nosi rumenu jabuku. Čoban ne smi otić nikud, a one paze, kad će navaliti na med i na

jabuku. Bi čoban pa jako, al' je zato sebi i svezo ruke. Divojke mu sve priko usana vuku ćup i jabuku, al' on stiska zube. Tako prošo jedan dan, pa drugi, i treći dan već počo padati mrak. Kad je udavača to vidila, a ona nož i osiče kajše na čobanovim rukama. Kako mu ruke oslobodila, a on zagriže jabuku, ta skoro je svu uzo u usta, pa onda dobro lizne meda iz ćupa.

- No, jesam rekla, da će na kraju biti po mojem, - nasmija se divojka.

- Samo to nije tako, - nasmije se i čoban.

Sad se već ne ćeistiravati, već čoban odma' ode prid kralja, pa nek on opet prisudi.

- Svitla kruno, - kaže njemu čoban, - ja se opet kladio s onim pobratimom.

- A u čemu je oklada?

- Dojašio ja njemu u goste na dobrom ždripcu. Pobratim me pogostio i veli mi: evo pod kućom dvi bašće, da se kladimo, da će i' tvoj konj pogaziti, dok se mi častimo. Ja lipo ždripcu zavezo za drvo, pa mu metnio zobnicu. Nisam ja dobro ni u kuću ušo, a moj pobratim skine zobnicu. Sad bi konj pasio po baščama, al' ne može, kad sam ga dobro zavezo. Kad došla već zora, a moj pobratim do konja, pa da odriši. Kako ga odrišio, konj onako gladan navalio na obadve bašće, i sad pobratim kaže, da sam ja okladu izgubio.

- Kaži ti tvom pobratimu, - na to će kralj, - da bi konj bio lud, kad mu ne bi sve bašće popasio. Ne bio ga drišiti, pa bi okladu dobio.

Divojka je sad nedilju dana mislila, šta da radi s čobanom.

Onda ga pozove, pa mu kaže:

- Ti si cilog života čuvo stado mog oca, pa ćeš znati i naše patke dobro timariti.

- Živ čovik može svašta naučiti, - lipo njoj momak.

- A ti ne moraš ni učiti. Znaš da ovcama nema života, ako li ti u podne ne planduju, a patkama nema pravog života, ako se ne nabrčkaju.

- Toliko još znam, - na to će momak.

Divojka ga onda lipo uzme za ruku i izvede iza dvora. Tamo je velik bunar na đermu, na kojem se poji kraljeva marva, a malo dalje je bara na kojoj su bile patke.

- Eto poslidnje što tražim od tebe: tri dana ćeš timariti patke, al' tako da se svaki dan do mile volje nabrčkaju u ovoj bari. Ako bara prisuši, to je tvoja briga. Možeš iz bunara vode navući, napuni baru kako znaš, samo nek' se u njoj patke do mile volje brčkaju. To bar nije teško - nasmije se ona.

- Nije, ako se nađe čovik dobre pameti i dobri' šaka.

Ostavi ona momka s patkama, a on prostro kabanicu na ledinu, pa svira. Patke se brčkaju čitav dan, a čoban i' uveče sprati. Tako i drugi dan. Al' došo treći dan, bari ni traga. Te noći divojka skupila sve kraljeve sluge, pa do zore privukli sve kraljevo guvno i baru zatrpali slamom.

Divojka sad ni ne izlazi, već čeka več. Al' čoban nije čeko. Divojka se mislila nedilju dana, a on odsvirao jednu pismu na fruli, pa je već smislio. Za čas on povaćo patke, pa jednu po jednu tamo di triba. Prostro kabanicu, pa zasviro u frulu.

Došlo i več, a divojka onda došla.

- No, pačiji čobanine, jesu l' ti se patke nabrčkale i danas?

- Al' nikad tako slatko ko danas!

- Di kad bare nema?! - začudi se ona.

- Ako nema bare, ima bistre vode, - nasmije se čoban.

Uzme on sad divojku za ruku i dovede je do bunara. Kad ona pogledala, a patke se brčkaju, ta sve se ogledaju u vodi.

- Brčkaju se, brčkaju, al' ne u bari, - kaže divojka. - Nije na tvoje, neg je sad baš na moje.

- Ko je dosad, taj će i sad prisuditi - na to će momak i odma' ode do starog kralja.

- Da se nisi opet kladio?! - zapita ga kralj, čim ga je vidio.

- Baš tako, svitla kruno, i opet je stvar oko konja.

- Da čujem.

Ispripovida čoban, kako je onom njegovom pobratimu bilo krivo, što je već dvi oklade izgubio, pa ga počeo konabiti, da se i trećiput klade. Pozove ga u goste i poručio, da mu ne će moći na ždripcu ujašiti u avliju na kapiju.

- U mene je konj dobar, a kapija nije visoka, pa sam se ko za glavu nado, da ću kapiju priskočiti, ako je ma čime podupre.

- No, pa što je bilo? - zapita kralj.

- Šta?! Napravio onaj novu, al' visoku kapiju, a podupro je i panjom i kamenom, da je ne možeš ni probiti.

- A ti?!

- A ja se onda zakaso, pa konja natiro na vrataca. Moj ždripc dobar, pa probio vrataca ko pile lupinu od jajeta, i kad sam se sitio, a ja već u avliji.

- Na kapiju il' na vrataca, glavno, da si ti dobro u avliju. Oklada je tvoja. A ti kaži pobratimu, da se gost dočekiva u avliji, a ne na sokaku.

Kako stari kralj to reko, a njegova najstarija 'čer utrče i kaže mu:

- Kad ste tako prisudili, onda zovite svatovce, jer me je ovaj momak i trećiput nadmudrio.

Sad se kralj sam sitio, kake su to oklade bile, pa se nasmije i kaže:

- Čobane, zete, zar je ovo tvoj pobratim?!

- Drugog ni nemam.

Naredi onda kralj 'čeri da mu ispripovida, kako je čoban nadmudrio. Kaže ona sve po redu, a stari kralj će na to:

- Čeri moja, ovaj je već dvared zaslužio da mi bude zet, jer je tebe triput nadmudrio, al' je triput i mene nadmudrio.

Odma' on sazove svatovce, a čoban svoje društvo od stada, pa je veselje trajalo baš toliko dana, koliko su se momak i divojka nadmudrivali. Posli su srićno živili i nisu se nadmudrivali, nego zajedno mudrovali i nadaleko nije bilo dvi tako bistrice glave; samo kad su se sudarile, onda su letile varnice, da se zapalila sva ona slama kojom su baru zatrpali.

Starac Petar

U stara vremena živio jedan siromašak. Nije on imo ništa osim zemunice pod šumom, ženu i u nje čitav čopor dice. Svega jedan je dorasto za svinjara, kad umre siromašak, a malo posli i žena. Taj najstariji se zvao Petar. Sva dica jedan drugom do ušiju, pa sad Petar osto ko kopun među gladnim ustima siromaške siročadi. Svi od njegovu kruvu, kad je najstariji i najjači, pa je sve staranje palo na Petrova pleća. Tako njegov braća i sestrice nisu zvali imenom, već mu svi kažu starac.

Na praznom ognjištu je i lako ostariti, a kad još tolika nejačka usta zivaju oko zdile, onda je tu staranja uvijek pridosta, makar noć u dan pritvorio. Al' se starac Petar tog nije uplašio, već se zasuko. Traži on po šumi korenje, lovi zvirjenje, pa tako dicu i narani i obuva i odiva. Dosta je on i od oca naučio, al' kad je njemu palo slime na time, pa moro i tuđe pragove obijati, naučio se starac Petar svemu samo, da toj siročadi nađe života.

Oštra je sablja, al' još je oštija pamet u starca Petra. Zna on i slamku rascipati, ako 'ćeš i na dva tuceta strukova, al' tako da su svi strukovi jednaki ko da metneš jaje do jajeta. Spušti starca Petra u bunar, al' nemoj misliti, da tu za dan ne će procvatati tikvina vriža. Oštra pamet, zlatne ruke, pa se starac Petar ne boji života.

Pročulo se to uskoro, da starca Petra nije lako nadmudriti. Nije ni prošlo dana, da se kako potucalo il' nazlabalo nije okrenilo kod starca Petra, da se s njim oprobna na pameti. Al' je Petra život naučio, pa ne će on samo tako uludo i jalovo, već za okladu miri pamet. A u što se okladi, to on i dobije, pa za njegovu siročad pristali crni dani. Kad se starac malo skućio i dicu podigo na noge, manio se nadmudrivanja, već radi na njivama i u vinogradu; al' mu jedared kralj pošalje poruku, da će mu poslati tri sina. Vrati starac Petar poruku, da mu se pamet zaparložila, a i da nije, ne bi on dorastao pameti kraljevski' sinova. Ne bi on 'tio taku bedu i nevolju sebi na vrat, al' ga kralj stao konabiti i konabiti. Otrasa se starac Petar, al' se kralj nadotalio i jedared poruči ovako:

- Rič više da ne čujem, već skupi svu pamet i čekaj sutra moje sinove. Il' s njima omiri pamet, il' ću ti glavu skinuti, pa ću sada povirovati, da više nemaš pameti.

Šta će starac Petar, zna on da sila nikog ne pita, pa će s njom omiriti. Al' je to veče i ukasnio, a sutradan i poranio, pa i braću i sestre priprazio, da dočekaju kraljevske sinove kako triba.

Al' i kraljevski sinovi su se pripravili. Njima je otac kazo, kako je i starcu Petru poručio:

- Nadmudrivajte se kako očete, al' uvrade nema. Oklada je od dva kraja, pa ko jače povuče, taj će dobiti.

Kralj je bio na riči tvrd čovik, pa se sad starac Petar ne boji ničega. Obećo je kralj, da se Petru ni dlaka na glavi ne će iskriviti, ako ma kako nadmudri njegovu sinove. Kralj jedino oće da prokuša svoje sinove, jesu l' već odrasli da s njegovu stari' ramena skinu brime.

Izašo starac Petar to jutro, pa sadio veliko bičalje u buzalicu, i tu čeka kraljevske sinove. Kako sunce granilo, a tri krasna momka dojaše na lipim konjima. Usput se oni dogovori-

li, da se ne će zvati imenima, već se svakom dati kako prdašno ime, pa će već i tako Petra prevariti.

- Šta dobro radiš, starče Petre?! - odma' oni na njega, kad su došli.

- Pa eto nadgledam, je l' ovo bičalje dobro čuva moje svinje, - lipo odgovori Petar.

- Kako to tebi bičalje može čuvat svinje? Što divaniš take ludosti?!

- Moje svinje bome čuva ovo bičalje, al' tako, da bolje ne može biti.

Tako njima starac Petar, al' ni rič više. Ona trojica vide, da je to već jedna Petrova zagonetka, pa se počnu osvrćati za svinjama. Nema tu svinja na ledini, a ni pod šumom, al' kad su ušli u salaš, čuju oni svinje iz obora. Odma' tri kraljeva sina tamo, a tu obori dobri, sva vrata čvrsto zatvorena i potpačena, pod 'ranjenicima čista slama, a po alovim se vidi, da su baš sad dobro svinje naranjene.

- Pa kako svinje čuva bičalje, kad su u oborima?! - zapita na to najstariji kraljev sin.

- Baš tako, - nasmije se starac Petar. - Uradi ti sve oko kuće, svaku jamicu dobro začepi, pa je ostavi i na trulom stupu.

Sad kraljevski sinovi vide kako bičalje u buzalici čuva Petrove svinje, a Petar još kaže:

- Ovo nadmudrivanje nek' vam je na zdravlje, a sad da vidimo u čega ćemo se kladiti.

- U tvoj čopor ovaca: ako te nadmudrimo, naš je, ako nas nadmudriš, dobit ćeš od nas tri tolika čopora. Samo da bi znao od svakog tražiti po čopor, mi ćemo ti kazati kako se zovemo, - kaže najstariji. - Eto ja se zovem Krtina, ovaj sridnji je Trava, a najmlađi Kukuružna.

- Malo su vam, braćo, nezgodna imena, - nasmije se starac Petar, - al' nisam ja kumovo, pa ne ćete na mene ni žaliti, ako kod mene naiđe jedan pretelj, što se isto tako čudno zove.

Sve oni lipo svršili pa će sad tri dana ostati kod starca Petra. Ugosti on nji', pa kud oni, tamo i domaćin i čeka sad u čemu će ga nadmudriti. Idu oni tako po kući i okolo, i Petar jedared vidi, da su se oni nasmijali, kad su bili među kamarama slame. Najstariji još i kvrcne Petra po stivoj luli i kaže:

- Dobar domaćin ne puši pod slamom!

Smijuckaju se oni, al' Petar već zna šta su mislili. Ne kaže on ništa, al' kaže svojoj braći i sestricam. Prid več, kad su mrvu pojili, dičurlija se zaigrala, pa se poliva iz kablova. Malo poškrope po sebi, al' kablovima po kraljevskim sinovima, i dok se Krtina, Trava i Kukuružna nisu sitali, bili prokisli ko miševi.

- Ne ćete se maniti, dičurlija nikaka, - ružit će tu bajage starac Petar.

- Ta ne diraj dicu, - još će njeg' miriti ona trojica, a Krtina se još i nasmije, pa kaže, - možda se oni spremaju za čega.

- Dabogme, da se spremaju, - kaže starac Petar, al' se ne smije na glas već u sebi.

Kraljevski sinovi misle u sebi: da znaš Petre, šta ti spremamo! Bome bi ti dicu učio da polivaju. A Petar misli u sebi ovako; da vi znate, šta vam ova dica spremaju, bome se ne bi smijali.

Odu oni sad u kuću, a Petar donese tri stara odila i kaže kraljevskim sinovima:

- Privucite se u ova odila, a vaša ćemo do ujutru posušiti.

Poslušaju njeg' kraljevski sinovi, pa svoje skupo ruvo daj Petrovoj, najstarijoj sestri i još je učvrste, da i' na dobro misto metne, da se za sigurno do ujutro osuše.

- Da te ne vidim u kući, ako već u zoru sve ne bude suvo. - zapriti joj još i Petar. - Ne ćeš mi valjda kuću osramotiti prid gostima.

Večerali oni sad, pa legli. U zoru, kad je cila kuća spavala, jedared kogod buba na Petrova vrata.

- Šta je, ko je?! - javi se starac Petar, al' je sav bunovan.

- Kaki "šta je, ko je" - viču kraljevski sinovi, - već skači u opanke, jer ti guvno gori!

Zapalili oni Petrovo guvno, pa sad misle, da će onaj zajaukati. Al' se starac Petar privnio na drugu stranu, zivnio jedno veliko, pa onako natenane kaže:

- A šta ste vi mislili, da ću ja ta skupa ruva kraljevski' sinova valjda na parasničkom banku sušiti?!

Kad su ona trojica čula ovaki razgovor, potrčali oni odma' do kamara, koje su zapalili, al' su bome kasno stigli. U plamenu se samo zlatna puca vide, a njevim odilima ni ugarka nije ostalo.

Snuždili se oni, pa taj dan sve cunjaju i taru pamet, kako bi starca Petra nadmudrili. Nisu došli ni na večeru, već se dogovaraju i jedared najstariji kaže:

- Znete šta, braćo! Kad njemu bičalje čuva svinje, da mu u zoru sve svinje puštimo u šumu! Dosta je gladni' kurjaka, pa će mu sve svinje raskidati; a ako i' ne raskidaju, svinje će se razići, da i' nikad više ne će naći. Onda ćemo ga zapitati, kako mu bičalje čuva svinje.

Ona dva odma' pristanu. Kako i ne bi, kad će tako starca Petra nadmudriti. Al' starac Petar ne spava, već visi iznad nji' u odžaku ko slipi miš. Nije on ošo spavati ni kad je to čuo, već odma' svoju dičurliju digne i tovari štogod s njima po mraku sve do ponoći. Legli oni onda svi, pa hrču ko gajde, al' jedva je Petar prvi san uvatio, a na njegovim vratima već bubaju.

- Petre, kako si sinoć zatvorio obore, kad ti u njima nema ni jednog svinjčeta!? Valjda si zaboravio na bravu metniti bičalje?!

- Kako bičalje?! - ozove se sav bunovan Petar.

- Ne pitaj kako, već skači u opanke, pa trči za svinjama po šumi, ako očeš da ti kurjaci bar jedno ostave, - ne smiju se ona tri. - Bičalje ti ne će svinje dotirati natrag!

- Ne će, bome - kaže starac, kad je niko na pragu.

- Njemu je dosta da je svinje tamo otiralo, a natrag ću ja i sam. Ja ne volim nikog pritovariti i primarati.

- A kud je to bičalje svinje otiralo?! - kese se ona trojica, a smiju se, ko da će njim zubi poispadati.

- Kud bi, već da svinje narani, - na to će starac Petar - Ne vidite da već svanjiva, valjda ne ću 'ranjenike držati gladne.

Ona trojica gledaju, pa se čude: je l' ovaj lud? Al' starac Petar ni ne obazire na nji, već vikne:

- Ustajte dico, pometite obore, sad će tu bit' svinji.

Potrče on u šumu iza kuće, a ova trojica se pokunjili, pa za njim. Kad oni tamo, a svi svinji na velikoj 'rpi kukuruza, koju je Petar sa svojima tu prino do ponoći.

Otira Petar svinje, al' do jednog u obore; a ona trojica obisili nosove, pa idu za njim. Zao-stali oni malo, a Petar puštio čopor dobri' kerova, pa mu pomažu oko svinja. Baš kad su kerovi svinje spratili, stignu i kraljevi sinovi iza obora, pa će najstariji:

- A di su do vraga bili ti silni kurjaci?!

Kako on to izusti, a s druge strane trči Petrov komšija, pa još izdaleka viče:

- Komšija, kurjaci mi sleptali ovce! U pomoć!

- Di su?!

- Tamo otkud baš iđaše, - pokaže onaj na tu stranu, di su još stojala kraljeva tri sina.

- Baš tamo?! - upači sad i Petar na kraljevske sinove.

- O, po njima, o, po njima! Šta bar nisi maloprije došo? O, po njima!

Kako on viknuo po njima, a svi kerovi skoče na kraljevske sinove, kad je Petar na nji upačivo.

Petar bajage ne gleda, već samo kara komšiju, al' kad su kerovi počeli kidati one krpe sa kraljevski' sinova, a oni udarili u dreku, onda se Petar obazre i odma' na kerove:

- Tamo dalje!

- Jesi l' ti lud, da na nas pujkaš kerove?!

- Ko, zar ja pujko kerove na vas?! - čudi se bajage Petar.

- Ma, ludi čovče, kako da i' nisi pujko, kad si u nas upačio, a sve vičeš na nji' o, po njima.

- Ljudi ljudski - umiša se sad onaj komšija - nit' znam ko ste ni šta ste, al' moram reći, da moj komšija nije viko na kerove, već na mene.

- Šta, još i ti ćeš se rugati?! - sunu oni na komšiju.

- Di bi se ja, ljudi, vama rugo. Ja vam kažem ljudski, da je moj komšija Petar na mene viko, jer se ja zovem Ponjima.

Kad je starac Petar tako otkresao, a kraljevski sinovi se pokunjili, ko da njim je oči samličio. Bili oni sad u zapećak, pa tamo i ručaju i gataju, u čemu bi Petra nadmudrili. Al' i Petar sad ne će čekati, već ko veli: drugi je dan, a što je u sridi najviše vridi. Smislio je i on, kako će goste još provešeliti, pa kaže braći i sestrama, da je ovo njihov dan.

Odma' posli ručka, sva uzburjena utrče Petrova najstarija sestra, pa poviče:

- Starče, šta ću tužna i žalosna, krtina mi sav usiv u bašći ispritala?!

- To je bar, lako! - izbekari se ko bajage na nju Petar.

- Otkud lako, kad štetočina burla i rije!

- Daj ti samo meni ašov, a vi spremite kerove!

Kako on to reko, a braća ašov njemu u ruke, a sve kerove drže na lancima. Kraljevski sinovi se ni sitali nisu, a starac ašovom zavati pod najstarijeg, pa će ga izbacivati. Onaj zinio od čuda pa mu se i noge i ruke uštapile. Ne može se ni braniti, a ni rič izustiti, kad ga starac Petar tako iznebuha slepto s ašovom. A kad se sitio, u čemu je stvar, onda je već bilo kasno. Petar ga izburdo do praga, pa poviko:

- Tako, s krtinom napolje, a kerovi će je već udesiti, da više ne će štetiti naš usiv u bašći.

- Nemoj, Petre, tako ti žive glave! - otela se sad rič onom.

- Pa jesi l' ti krtina? - pravi se Petar nevišt.

- Jesam, al' se ja zovem i Mate, - kaže onaj.

- Pa dobro, brate Mate, ti si nam onda tribo kazati da se prid ljudima zoveš Krtina, a prid kerovima Mato - pravi se Petar luckast i rastira kerove.

Kraljevski sinovi bi sad već svi kazali svoja prava imena, samo da i' nije sramota. Al' Petar ne popušta. Došlo taj dan i podne, a on ni šake kukuruza u alove. Svinje gurliču, da i' je muka slušati, al' starac Petar ne miče ni malim prstom.

Utrče jedared najstarija sestra, pa goropadno na njega:

- Starče, šta ti misliš?! Onu 'rpicu kuruza u šumi, al' do posljednjeg zrna, raznili vrane i vrapci, a svinje sve kidaju alov od gladi. Ti se baš ništa ne staraš?! Čime ću ja svinje raniti?!

- Ženska glavo, pa ne ćeš im valjda dati šuške, da glabaju?! Čime sirotinja rani svinje, ako drugo nema?!

- Travom!

- Dabome! Daj tu dicu, pa nek bace trave u obore!

Kako on to kazo, a njegova braća nagrnu na vrata pa sridnjeg sina iz zapečka. Jedni vuku za noge, drugi za ruke, pa za čas s njim došlo do obora. Već ga zaukali, da ga bace prid svinje, kad se onom od čuda i straha otela rič.

- Ma šta 'oće ovi sa mnom, Petre pobratime, do groba da si mi pobratim?!

- Pa zar ti nisi trava?! - pravi se starac Petar opet luckast.

- Jesam, Petre pobratime, al' se ja zovem i Pajo.

- Dobro je, brate Pajo, samo što i ti nisi kazo, da si samo prid ljudima trava, a prid svinjama Pajo, - na to će Petar i mane braći, da pušte kraljevskog sina.

Užegurili se sad kraljevski sinovi. Vide oni, da starac Petar zna skuvati papulu, al' tako da svakom zagusti, pa bi se manili svega, samo da i' nije sramota. E, al' kad ne će da sramota izađe na vidilo, moraju trpiti.

Sili oni sad na užinu pa se Petar i njegovo društvo dobro napuskali, a onoj trojici sve zalogaj zapinje u grlu. Dici sve pucaju zaušnice, tako dobro rubaju, i kad su se nasitili i okripili, šta će dica, već u sigru. Digli graju oko salaša i jedared evo nji' na prag:

- Starče, - kaže jedan mali Bucko, - mi bi vaćali vrebaca, al' nema ni jednog. Kud su se mogli zavući?!

- A kud bi, šta mislite? Napunili torbe s one rpe kukuruza, pa se zavukli u badanj kukuružne i drimaju.

- Onda ćemo i' lako povaćati - vikne Bucko. - Samo složno, čupaj kukuružnu sa svi' strana!

Kako ovaj poviko, navale svi i počnu čupti najmlađeg kraljevog sina. Ne gledaju oni, je l' to uvo, nos prst, već di ko stigne. Bome je onaj malo stisko zube, al' kad su se dica počela otimati oko vrebaca, on poviče:

- Pobratime Petre, do groba da si mi pobratim, kaka je ovo beda?!

- Pa nisi ti kukuružna?!

- Jesam, pobratime Petre, al' se ja zovem i Loša!

- Pa što nisi kazo, brate Loša, da se ti samo prid ljudima zoveš Kukuružna, a među vrepcima si Loša.

Odma' on mane dici, pa i'pošalje napolje. Puštio goste, da se malo odmore, pa će pridveče s njima ići oko salaša. Kako iđe, Petar njim pokaziva kojišta, pa će kazati:

- Vidiš Krtino, i ti Travo, i Kukuružno...

Al' nije mogo rič završit, ona tri se obazrli, ko da su opareni, pa sve u jedan glas kažu:

- Samo ti nama kaži, Mate, Pajo i Loša.

- Kako je vaša kraljevska volja, - lipo će na to starac Petar.

Provodo on nji', dao dobru večeru i onda lipo pođe na odmor. Al' nije dolazio san na oči one trojice. Žeže l' sramota, al' još više bis. Dolazi već i posljednji dan, a dosad su uvijek oni

ostali doli. Lupali oni glave sve do ponoći. al' ništa da smisle. Petar onda usto i baš obašo svoju čilašu u košari. Kad se Petar vratio, a čilaša zarzala za njim.

- E, znam šta ćemo uraditi! - vikne Krtina, kad je čuo rzanje.

Kaže on šta je naumio, a starac Petar već u odžaku. Ona trojica odma' u košaru i svrše šta su naumili, pa odu na počinak, al' se malo posli i Petar vratio iz košare, pa onda i on ode mirno na počinak.

Osvanio treći dan, a kraljevski sinovi se linčare. Ne ustaju oni, al' čuju, di se i Petar proteže u krevetu.

- Starče Petre, jesi l' već zobio tvoju čilašu?! - viknu oni.

- Sad ću, - zivne onaj iz druge sobe.

- Hajde, i mi ćemo naše konje, - odgovore kraljevski sinovi, al' se smiju, ko da će njim se usta raskiniti.

Još oni Petra i zagrle, pa tako odu u košaru. Odma' oni do Petrove čilaše, pa ko vele, kad će Petar ziniti. A kako i ne bi zinio, kad su oni na sve četiri čilašine noge oderali kožu i zavrnilo je. Al, ne znaju, da je Petar njihovim konjima sasiko usne.

- Vidi, vidi, starče Petre, šta je ova tvoja čilaša naradila od sebe?! Valjda joj nisi često prao čarape, pa i' od sramote tila skiniti?!

Tako oni vele, pa misle da će Petar u zemlju propasti, al' starcu Petru se ni trepavica ne miče, već on kaže:

- To će i biti na stvari. Eto, zato se vaši konji i smiju mojoj čilaši!

Sad oni samo pogledaju svoje dobre konje, pa kad su vidili, kako su iskesili zube, bome braći nije bilo više mista u košari.

Dosta njim je bilo starca Petra, i makar je treći dan jedva započeo, oni bi, da je već svršen. Išli bi kući, al' kako će u tim krpama i droncima, već sačekaju mrak.

Otac njim naredio, da dovedu s njima i starca Petra, pa oni tako i urade. Dođu oni uveče kući, a kad je otac vidio, kako mu sinovi i njihovi konji izgledaju, odma' je znao kako su prošli al' opet zapita. Oni čute ko da je svakom jezik u olovo zaliven al' starac Petar veli:

- Ta kako su prošli, svitla kruno, kralju?! Tako, da se Krtina može sakrit pod zemlju.

- Samo da nema ašova i kerova, - žalosno će najstariji sin.

- Pa i tako su prošli, - dalje će Petar, - da znaju, di starac Petar stane, da tamo trava ne raste.

- Bolje je, da i ne raste tamo di ima svinja, - na to će sridnji.

- Pa i tako su prošli, - na kraju će Petar, - da su naučili: kukuružnom ne možeš ni kera čestito udariti, jer se ona i od vitra slomije.

- Još kad je vrepći salete! - žalosno će najmlađi kraljev sin.

Stari kralj je onda počastio starca Petra i zapovidio mu, da ispričava sve po istini, kako je bilo. Kad je kralj sve to čuo, zapito je Petra:

- A di si, sinko, sve to naučio?!

- Trbuvom za krvom po svitu, pa sam od svita i naučio, - kaže Petar.

Stari se kralj zamislio, kad je to čuo i na poslitku kaže:

- Slušaj, sinko Petre, ja ću dati tvojoj braći i sestrama krilo i staranje. Ne će bit' ni gladni ni žedni, a ti znaš šta ćeš raditi?!

- Vi, kažite, pa ako bude pametno, ja ću i poslušati.

Vidi kralj, da svaka rič starca Petra vridi pa ga zagrli i kaže:

- Ići ćeš po svitu s ova moja tri, pa kad i oni od svita nauče sve, što triba i kako triba, onda ću njim pridati moju kraljevinu, a ti ćeš njim biti desna ruka.

- Ako ja dotle ne zapatim sebi kraljevinu, - na to će starac Petar.

- A ti njim onda budi dobar prijatelj i komšija.

- Kako to ne bi bio, kad su mi gosti bili.

Tako stari kralj i starac Petar razgovaraju, al' se u to umiješaju i ona trojica, pa kažu:

- Babo, a zašto Petar ne bi nama bio, al' odma šogor, a vama zet?!

Kralj se na to nasmije, pa kaže:

- To sam ja 'tio reć' već isprva, samo sam 'tio viditi, jeste l' se vi već čemu naučili od Petra. Sad vidim da jeste. Al' triba pitat i Petra, a i divojku.

Kako on to kazo, braća potrče kod sestre. Jedinica je, al' je lipa ko ruža, a bome i Petar nije bio momak na odmet, pa se jedno drugom odma' dopali, i sad je bila čast, mast, astal do vrata, a na astalu svašta-ništa, i kad su se svati razišli, nije ostalo ništa osim ove pripovitke.

